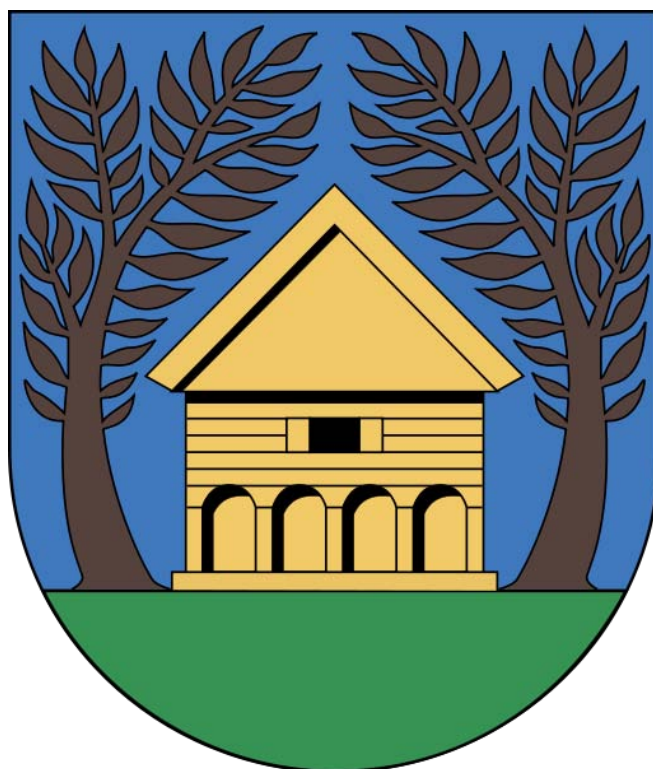

Załącznik do Uchwały Nr XXII/185/13
Rady Gminy Dragacz
z dnia 27 grudnia 2013 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DRAGACZ NA LATA 2014-2020

LISTOPAD 2013

SPIS TREŚCI

I WSTĘP	4
I.1. CEL STRATEGII	4
I.2. ZAKRES	6
I.3. METODYKA.....	6
II DIAGNOZA STANU OBECNEGO	8
II.1. POŁOŻENIE, ZASOBY I ŚRODOWISKO	8
II.1.1. Położenie i podział administracyjny	8
II.1.2. Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne	9
II.1.3. Dziedzictwo kulturowe i tradycje kulturowe.....	10
II.2. SFERA SPOŁECZNA	12
II.2.1. Stan i struktura ludności.....	12
II.2.2. Ruch naturalny	18
II.2.3. Migracje.....	19
II.2.4. Porównanie wskaźników	20
II.3. SFERA GOSPODARCZA	22
II.3.1. Rynek pracy i bezrobocie.....	22
II.3.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych	25
II.4. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	29
II.4.1. Edukacja	29
II.4.2. Sport i rekreacja	30
II.4.3. Turystyka	31
II.4.4. Kultura	31
II.4.5. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	32
II.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	34
II.5.1. Transport i komunikacja	34
II.5.2. Gospodarka wodno-kanalizacyjna.....	37
II.5.3. Gospodarka odpadami	38
II.5.4. Sieć ciepłownicza i gazowa	39
II.5.5. Gospodarka elektroenergetyczna	39
II.5.6. Telekomunikacja.....	39
II.6. ZASOBY FINANSOWE GMINY	39
II.6.1. Analiza sytuacji Gminy w latach 2009-2012	40
II.6.2. Analiza sytuacji gminy w roku 2012	45
II.6.3. Dochody na jednego mieszkańca w Gminie Dragacz na tle innych gmin	47
III WYNIKI BADAŃ KONSULTACYJNYCH	50
IV ANALIZA SWOT	57
V WIZJA	62
VI PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU	63
VI.1. SFERA INFRASTRUKTURALNA	64
VI.2. SFERA GOSPODARCZA	67
VI.3. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA.....	69
VI.4. SFERA SPOŁECZNA.....	71
VII ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	73
VIII MECHANIZM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII	74
VIII.1 WDRAŻANIE	74
VIII.2. MONITORING I EWALUACJA	75
SPIS TABEL	80

Niniejsze opracowanie zostało wykonane przez:

Lech Consulting Sp. z o.o.

ul. Podmurna 65/1
87-100 TORUŃ

I WSTĘP

Strategia Rozwoju, jako instrument podnoszenia konkurencyjności lokalnej jednostki terytorialnej, stanowi kompleksową, perspektywiczną koncepcję określającą cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju jest nadrzędnym instrumentem zarządzania rozwojem lokalnym i podstawą długookresowej, lokalnej polityki społeczno-gospodarczej.

Planowanie strategiczne stanowi niezbędny element procesu programowania rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Przekazanie części uprawnień władzy centralnej na szczebel samorządowy powoduje przeniesienie części odpowiedzialności za jakość życia mieszkańców na lokalne władze, co z kolei rodzi potrzebę efektywnego i kreatywnego zarządzania posiadanymi zasobami. Jedynie właściwe i starannie zaplanowane zadania mają szansę zarówno zaspokoić zbiorowe potrzeby społeczności, jak i stworzyć komfortowe warunki dla samorealizacji jednostek.

Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 ujmuje główne cele i uwarunkowania jej rozwoju w horyzoncie do 2020 roku, w zmieniających się uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych. Strategia, jako koncepcja rozwoju lokalnego, pełni z jednej strony funkcję źródła informacji o procesach społeczno-gospodarczych na danym terenie i stanowi istotną inwentaryzację zjawisk zachodzących w jednostce terytorialnej. Z drugiej strony ułatwia i zwiększa spójność podejmowanych przez władze lokalne decyzji, jest planem działania władz lokalnych i wyznacznikiem bieżących działań.

I.1. Cel Strategii

Ze względu na fakt, iż dotychczasowa Strategia Rozwoju obejmowała perspektywę czasową 2001-2012, pojawiła się potrzeba gruntownej aktualizacji oraz przeformułowania zapisów Strategii. W celu zachowania zgodności z zasadą zrównoważonego rozwoju należy w dokumentach strategicznych przedstawić diagnozę stanu aktualnego w odniesieniu do różnorodnych sfer życia społecznego i gospodarczego na terenie gminy.

Niniejszy dokument został opracowany z uwzględnieniem poprzedniej Strategii w zakresie przyjętej wizji, kierunków rozwoju i celów strategicznych. Dokonano głębokiej weryfikacji i dostosowania niniejszej Strategii do obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej, gdyż wymaga tego proces planowania strategicznego.

Ryc. 1. Schemat procesu formułowania i realizacji strategii.

Konieczność sformułowania strategicznych celów wynika z założenia, że stabilna i długofalowa realizacja opracowanych programów przyniesie zdecydowanie lepsze rezultaty, niż działania inwestycyjne, często niespójne lub nie następujące po sobie w optymalnej kolejności. Głównym czynnikiem determinującym osiągnięcie pożądanego stanu docelowego, wyrażonego w wizji rozwoju gminy, powinna być realizacja aktywnej polityki gospodarczej na terenie gminy, prowadząca do wzrostu jej konkurencyjności przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Przez postulat zrównoważonego i trwałego rozwoju rozumie się:

- aktywizację gospodarczą regionu z zachowaniem zasad zrównoważonego wzrostu ekonomicznego, z uwzględnieniem czynników ekologicznych i gospodarczych funkcji gminy;
- poprawę dostępności ekonomicznej i komunikacyjnej regionu oraz rozbudowę jego infrastruktury technicznej i ekonomicznej, aktywizację obszarów wiejskich na rzecz ich wielokierunkowego rozwoju oraz wzrostu efektywności i konkurencyjności rolnictwa;
- wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości;
- działanie na rzecz polepszenia warunków życia społeczności lokalnych w zakresie: edukacji, kultury, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, kultury fizycznej i polityki społecznej;
- podejmowanie inicjatyw gospodarczych i społecznych na rzecz pełnej integracji mieszkańców.

I.2. Zakres

Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 składa się z dwóch części – diagnostycznej oraz strategicznej.

Pierwsza część stanowi diagnozę aktualnego stanu gminy. W rozdziale tym zawarto analizę następujących elementów i sfer: położenie, zasoby i środowisko, sfera społeczna, sfera gospodarcza, infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna i budżet gminy. Zwieńczeniem diagnozy prospektywnej, a zarazem początkiem analizy strategicznej jest syntetyczna prezentacja słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju gminy, czyli analiza SWOT. Analiza SWOT została przedstawiona tematycznie w podziale na cztery sfery: infrastrukturalną, gospodarczą, przestrzenno-środowiskową i społeczną.

Diagnoza Gminy Dragacz wraz ze sporządzoną na jej podstawie analizą SWOT, a także wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych, posłużyły do określenia czterech obszarów strategicznej interwencji. Następnie dla każdego z obszaru wytyczono cele strategiczne oraz ich uszczegółowienie – cele operacyjne. Te z kolei przełożono na zadania realizujące Strategię.

W następnym rozdziale zawarto informacje dotyczące monitoringu i ewaluacji realizacji celów. Monitoring Strategii Rozwoju oznacza permanentną kontrolę oraz ocenę uzyskanych rzeczowych efektów społecznych i gospodarczych projektów wchodzących w zakres Strategii, a także monitorowanie wydatków na ich realizację. Stopień realizacji przedsięwzięć mierzony jest wskaźnikami przedstawionymi w niniejszym rozdziale.

Cele strategiczne i operacyjne sformułowane w trakcie opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 zostały przeanalizowane pod kątem ich zgodności z celami strategicznymi określonymi w dokumentach wyższego rzędu w rozdziale V. Wśród nich znalazła się Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020, Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2007-2013 wraz z projektem na lata 2014-2020.

I.3. Metodyka

Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 została opracowywana zgodnie z zasadą empowerment. Zgodnie z tą zasadą, należy zapewnić udział społeczności lokalnej w decyzjach i działaniach podejmowanych przez władze lokalne. Planowane działania muszą odpowiadać rzeczywistym potrzebom i oczekiwaniom w poszczególnych sferach życia publicznego. Zapewnienie wpływu grup docelowych z pewnością pozwoli na zwiększenie efektywności projektów i przyspieszenie rozwoju. Zasada empowerment jest stosowana w celu zaangażowania się i podniesienia rzeczywistej zdolności tych grup do wpływania na sprawy, które ich dotyczą i zwiększenia w ten sposób efektywności projektów.

W trakcie prac nad Strategią Rozwoju przeprowadzono konsultacje społeczne. Planowanie zrównoważonego rozwoju wymaga określenia przewidywanych do realizacji działań w różnych aspektach tematycznych: życia społecznego, gospodarki, środowiska, infrastruktury. W tym celu niezbędne okazały się informacje uzyskane bezpośrednio od mieszkańców gminy.

Udział społeczeństwa w tworzeniu strategii następował w poniższych etapach:

- **I spotkanie konsultacyjne** – 26.09.2013r. - w trakcie spotkania uczestnicy zostali wprowadzeni w tematykę zarządzania strategicznego, zapoznali się z obecną diagnozą Gminy Dragacz. Na spotkaniu dokonano analizy zasobów wewnętrznych Gminy oraz otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla jej dalszego rozwoju. Uczestnicy przedstawiali propozycje celów oraz kierunków rozwoju Gminy,
- **II spotkanie konsultacyjne** – 30.10.2013 r. – na spotkaniu zaprezentowana została poprawiona o uwagi z poprzedniego spotkania część strategiczna dokumentu, w tym analiza SWOT, cele oraz zadania Gminy na lata 2014-2020.

II DIAGNOZA STANU OBECNEGO

II.1. Położenie, zasoby i środowisko

II.1.1. Położenie i podział administracyjny

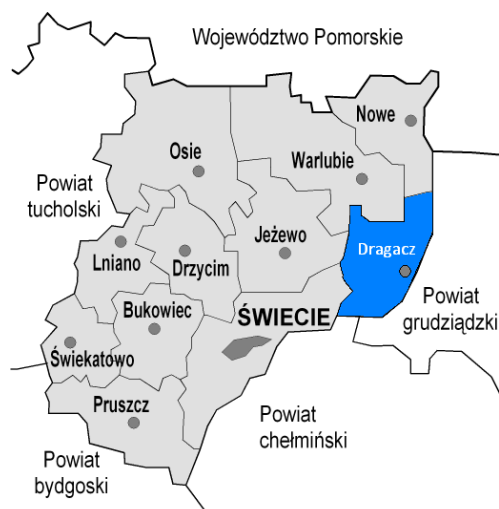
Gmina Dragacz należy do gmin typu wiejskiego. Leży w powiecie świeckim, znajdującym się w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Gmina wiejska Dragacz jest jedną z 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego.

Miejscowość Dragacz stanowi obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. W Dragaczu zlokalizowana jest siedziba władz Gminy – Urząd Gminy oraz podstawowe jednostki z zakresu usług socjalnych, zdrowia, kultury, oświaty, handlu.

Gmina sąsiaduje od północnej strony z gminą Warlubie i Nowe, od wschodniej z gminą oraz miastem Grudziądz (powiat Grudziądzki), od południowej z gminą Chełmno (powiat Chełmiński), a od zachodniej z gminą Świecie oraz Jeżewo. Południowa i wschodnia granica gminy stanowi także granicę powiatu świeckiego.

Powierzchnia Gminy Dragacz wynosi 111,81 km². Sieć osadnicza gminy składa się z 12 sołectw: Bratwin, Dolna Grupa, Dragacz, Fletnowo, Górna Grupa, Grupa, Grupa Osiedle, Michale, Mniszek, Wielki Lubień, Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo.

Mapa 1. Położenie gminy Dragacz na tle Powiatu Świeckiego.

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Dragacz posiada cechy gminy rolniczej o umiarkowanych możliwościach rozwoju rolnictwa. Na terenie gminy przeważają gleby o średniej przydatności dla rolnictwa (IV klasa bonitacyjna, stanowiące 41,3% powierzchni gruntów ornych) oraz o wysokiej

przydatności dla rolnictwa (III klasa bonitacyjna, 36,1%). Niewielki jest udział gleb grupy V oraz IV (łącznie 15%). Taka struktura gleb świadczy o dobrych warunkach do rozwoju rolnictwa, lecz na niektórych terenach (zwłaszcza dno doliny Wisły) stanowi barierę rozwoju przestrzennego jednostek osadniczych. Cechą charakterystyczną jest przestrzenne zróżnicowanie rolniczej przydatności gleb na obszarze gminy – gleby o wysokiej przydatności występują przede wszystkim na niższych terenach (głównie zalewowych oraz terasach nadzalewowych) doliny Wisły, natomiast gleby o niższej klasie jakościowej znajdują się na wyższych terenach, gdzie dominuje piaszczysto-żwirowa struktura podłoża.

Gmina posiada dosyć wysoki wskaźnik lesistości. Lasy zajmują ogółem 2829 ha (stan na 11 marca 2010 roku). Wskaźnik lesistości wynosi 28,3% powierzchni ogólnej gminy. Lasy skupione są głównie w północno-zachodniej części gminy. Jest to obszar będący skrajnym, wschodnim fragmentem makroregionu Bory Tucholskie. Wysoki wskaźnik lesistości ma związek z ubogimi glebami pokrywającymi częściowo gminę, które nie są wykorzystywane dla potrzeb gospodarki rolnej.

II.1.2. Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne

Na terenie Gminy Dragacz znajduje się rozwinięta sieć wód płynących, która oprócz granicznej Wisły stanowi rzeka Mątawa oraz system rowów melioracyjnych. Poza licznymi starorzeczami Wisły i lokalnymi wytopiskami, brak jest zbiorników wód stojących. Obszar gminy w całości znajduje się w dorzeczu Wisły, w zlewni Mątawy oraz w zlewni bezpośredniej Wisły. Odwadnianie terenu odbywa się w oparciu o rowy melioracyjne i niewielkie ciek, w znacznej części uchodzące do Mątawy.

Walory krajobrazowe sprzyjają rozwojowi turystyki rowerowej. Typowo rolniczy charakter Gminy Dragacz, przy niewielkim udziale przemysłu, wpływa na stosunkowo dobry stan powietrza i gleb.

Na terenie gminy znajdują się liczne pomniki przyrody. Wśród ustanowionych pomników przyrody zaliczają się okazałych rozmiarów drzewa i gązdy, m.in.:

- w miejscowości Dragacz – Dąb szypułkowy o obwodzie 620 cm,
- na cmentarzu poewangelickim w Górnej Grupie – dęby szypułkowe o obwodach 250, 280 oraz 350 cm,
- w parku przyległym do Domu Misyjnego Księża Werbistów w Górnej Grupie – lipa drobnolistna (obwód 336 cm), buk zwyczajny (350 cm), buk zwyczajny odmiany czerwonej (350 cm), jesion wyniosły (290 cm), osiem dębów szypułkowych (od 300 do 520 cm).
- na terenie plebanii kościoła w Wielkim Lubieniu – dąb szypułkowy o obwodzie 520 cm,
- w miejscowości Stare Marzy – głąz narzutowy o obwodzie 580 cm (nr rejestru wojew. 246),
- w miejscowości Mniszek znajduje się 5 głązów narzutowych, które do tej pory nie znalazły się w rejestrze wojewódzkim.

W obrębie Gminy znajduje się także aleja dębowa w miejscowości Wielkie Stwolno. Aleja składa się z 151 drzew, w tym:

- 129 dębów szypułkowych o obwodach w pierśnicy od 218 do 380 cm,
- 10 jesionów wyniosłych w obwodach od 170 do 290 cm,
- 12 klonów jaworów o obwodach od 170 do 190 cm.

Aleja znajduje się w Nadwiślańskim Parku Krajobrazowym. Ponadto, we wspomnianym Parku Krajobrazowym znajduje się rezerwat przyrody „Jezioro Fletnowskie”, którego powierzchnia wynosi ok. 25 ha. Rezerwat geomorfologiczny „Fletnowo” leży w zlewni rzeki Raczki, będącej dopływem Mątawy. Rynna fletnowska jest ważnym obiektem dla oceny i datowania rozwoju Doliny Dolnej Wisły w czasie ostatniego zlodowacenia, ale także stanowi przykład procesów geomorfologicznych i tworzenia się form rzeźby terenu.

II.1.3. Dziedzictwo kulturowe i tradycje kulturowe

Wzmianki dotyczące dzisiejszej gminy Dragacz pojawiają się w źródłach historycznych pochodzących już z XIII wieku. Początkowo należała do kasztelanii świeckiej, na terenie której ziemię, z tytułu nadań książęcych, piastowały rodziny rycerskie. Do wsi rycerskich należał m.in. Lubień, którego właścicielem był szlachetnie urodzony Nasław- akt nadania nosi datę 1246 roku. W latach 1309- 1466 tereny te znalazły się pod kontrolą krzyżacką, i podzielone na komturstwa: świeckie, grudziądzkie i pokrzywińskie. Do komturstwa świeckiego należały wsie: Stwolno, Bratwin i Michale, ograniczone od wschodu Wisłą, od zachodu rzeką Mątawą a od północy drogą, oddzielającą Michale Północne od Michala Południowego. Marzy i Grupa należały do okręgu nowskiego wójtostwa tczewskiego, a ich wschodnią granicę stanowiła Mątawa. Michale Północne i Lubień należały do komturstwa grudziądzkiego, natomiast Mątawy i Zajązkowo do komturstwa pokrzywińskiego (po doku 1416 do wójtostwa rogozińskiego). Po 150 latach panowania krzyżackiego, na mocy Traktatu Toruńskiego z 19.10.1466 r., tereny te powróciły do Rzeczypospolitej. Ziemie leżące nad Wisłą naprzeciw Grudziądza zostały przyłączone do starostwa grudziądzkiego, a kilka pojedynczych wsi nadano lub wydzierżawiono czasowo bądź dożywotnio, dla wynagrodzenia stronników. W II połowie XVI w. na tereny dzisiejszej gminy Dragacz zaczęli napływać osadnicy holenderscy- „Menninoci”, którzy w swoim państwie byli prześladowani z uwagi na wyznawaną religię. Pierwszy kontrakt między osadnikami a władzą lokalną został zawarty w 1568 r., przyczyniając się bezpośrednio do zwiększenia napływu holendrów. Do dnia dzisiejszego na terenie gminy spotkać można około 50 zabudowań charakterystycznych dla osadnictwa holenderskiego. I rozbiór Polski, dokonany w 1772 roku, oderwał od Polski Prusy Królewskie. Po wyzwoleniu Rzeczypospolitej spod panowania zaborców nastąpił nowy porządek administracyjny, a wiele osad przeszło w prywatne ręce. Gmina Dragacz powstała ponownie w 1920 r. i znalazła się na terytorium województwa pomorskiego, którego stolicą był Toruń. W skład ówczesnej gminy wchodziły miejscowości: Dragacz, Lubień, Zajązkowo, Mątawy, Bratwin, Stwolno, Wiąskie Piaski, Dziewięć Włók oraz Dolne Sartowice i Święte. Decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1934r. o podziale powiatu świeckiego w woj.

pomorskim na gminy wiejskie utworzona została gmina Grupa z siedzibą w Dolnej Grupie . W jej skład wchodziły miejscowości : Górna i Dolna Grupa , Grupa - Plac Ćwiczeń , Mniszek , Stare i Nowe Marzy oraz wsie dotychczasowej gminy Dragacz : Zajązkowo, Mątaawy, Lubień, Dragacz, Michale, Bratwin, Stwolno i Wiąskie Piaski. Pierwszym wójtem gminy został mianowany dotychczasowy wójt gminy Dragacz - Feliks Kikulski, zamordowany przez hitlerowców w październiku 1939 roku w Grupie. Wyzwolenie gminy nastąpiło w dniu 18 lutego 1945 r. Utworzona gmina z siedzibą w Dragaczu odpowiadała wielkością gminie utworzonej wg rozporządzenia z 1934 r. W 1973 r. na mocy uchwały WRN w Bydgoszczy z dnia 6 grudnia 1972 r. utworzono gminę Dragacz, w skład której wchodzi sołectwa: Wlk. Stwolno, Bratwin, Michale, Dragacz, Wlk. Lubień, Wlk. Zajązkowo, Fletnowo, Dolna Grupa, Górna Grupa, Mniszek, Grupa i Grupa Osiedle.

Gmina Dragacz poszczycić się może wieloma wyjątkowymi dla dziedzictwa kulturowego śladami przeszłości, które stanowią o jej atrakcyjności turystycznej. Odwiedzając Gminę Dragacz, warto zobaczyć:

1. Kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła w Wielkim Lubieniu – pierwsze

wzmianki o parafii pochodzą z 1398 r. Obecny kościół powstał około 1682 r. i jest najstarszym zabytkiem na terenie gminy. Świątynia zbudowana jest na rzucie prostokąta z układem trójnawowym oraz wydzielonym prezbiterium. Ta murowana z cegły świątynia pokryta jest sklepieniem kolebkowym z XIX w. Bardzo bogate jest również wyposażenie: barokowy ołtarz pochodzi z XVIII w.

2. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Górnej Grupie – zbudowany w 1934r. Jest jednym z cenniejszych przykładów kościołów wiejskich zbudowanych w okresie międzywojennym w stylu modernistycznym.

3. Dom Misyjny Księża Werbistów w Górnej Grupie – w wieku XVI, w miejscu, w którym

dzisiaj znajduje się Dom Misyjny, istniał folwark. Po odzyskaniu niepodległości teren ten znalazł się w rękach księży werbistów, którzy rozbudowali dwór w 1923 r. do obecnej postaci. Dom Misyjny co roku przyjmuje setki osób z całej Polski. Do klasztoru przylega kilkuhektarowy park z wieloma pomnikami przyrody. Na terenie parku znajduje się mała „ptaszarnia”, w której można podziwiać kilka gatunków kolorowego ptactwa.

4. Muzeum Misyjno-Etnograficzne w Górnej Grupie – zawdzięcza swoje istnienie działalności misyjnej Zgromadzenia Misjonarzy Werbistów. Zasadniczym celem

muzeum jest ukazanie rozwoju idei misyjnej Kościoła i przedstawienie różnorodnych kultur krajów misyjnych. Muzeum gromadzi ciekawe eksponaty z Chin, Japonii, Indii, Nowej Gwinei, Indonezji, Afryki i krajów latynoamerykańskich.

5. Zespół tzw. „Białej Karczmy”: karczma, ogród

– budynek powstał na przełomie XIX i XX w. przy dawnej przystani i przeprawie przez Wisłę do Grudziądza. Było to miejsce licznych wycieczek, popularnych i modnych na przełomie XX w. W skład „Białej Karczmy” poza budynkiem restauracji i sali widowiskowej wchodził również park, w którym umieszczony był ogród botaniczny.

6. Chaty mennonickie – drewniane chaty występujące na terenie gminy, charakterystyczne dla budownictwa ołęderskiego. Przypominają one o osadnictwie niderlandzkich menonitów (odłam protestanckiego ugrupowania anabaptystów, powstały w XVI w. w Niderlandach).

7. Miejsca Pamięci Narodowej:

- Mogiła pomordowanych w II wojnie światowej w miejscowości Grupa;
- Cmentarz wojskowy w Grupie, gdzie spoczywają prochy „Hallerczyków”, jak również prochy ułanów 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich oraz prochy harcerza orlego.
- Pomnik ku czci żołnierzy poległych w walkach w 1939 roku znajdujący się w Górnej Grupie.
- Masowy grób zagłady w Mniszku, gdzie najeźdźcy hitlerowscy w bestialski sposób zamordowali ok. 10 tys. kobiet, mężczyzn i dzieci z powiatu świeckiego, chełmińskiego, grudziądzkiego, bydgoskiego, starogardzkiego.

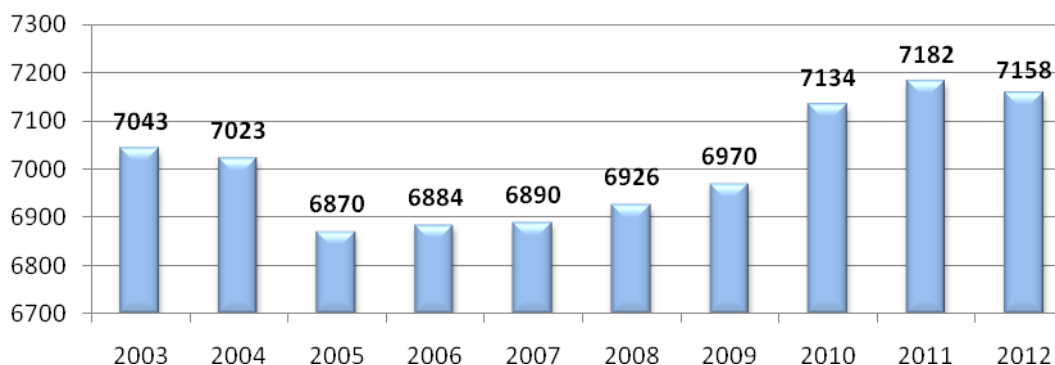
II.2. Sfera społeczna

II.2.1. Stan i struktura ludności

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2012, liczebność mieszkańców Gminy Dragacz wyniosła 7158 osób, z czego 3561 stanowili mężczyźni a 3597 kobiety.

Wykres 1. Ludność Gminy Dragacz ogółem w okresie 2003 – 2012.

Stan na dzień 31 grudnia

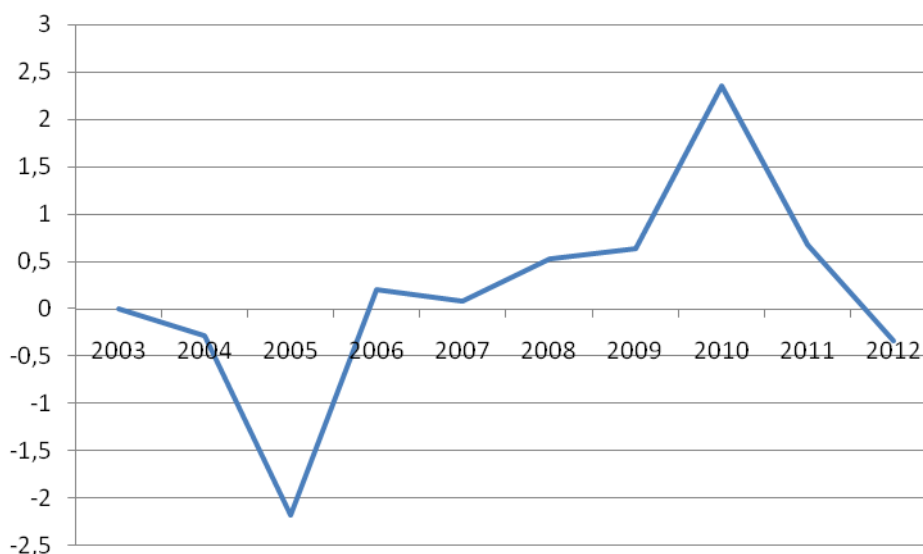

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Przedstawione dane pozwalają określić tendencje demograficzne na terenie Gminy Dragacz jako podlegające wahaniom z zauważalnym wzrostem liczby ludności. Jest to zjawisko zgodne z sytuacją na terenie powiatu i województwa, gdzie obserwowany jest wzrost liczby ludności. Na przestrzeni 10 lat najwięcej ludności zamieszkiwało gminę w 2011 roku – 7182 osoby. Od 2005 roku następuje systematyczny wzrost liczby ludności gminy. W roku 2012 zanotowano spadek liczebności mieszkańców o 24 osoby; nie przesądza to jednak o załamaniu tendencji i może być jedynie przejściową anomalią. W badanym okresie liczba ludności Gminy Dragacz ogółem zwiększyła się o 115 osób, z 7043 osób w 2003 roku do 7158 w 2012 roku.

Wykres 2. Dynamika zmian ludności w Gminie Dragacz w okresie 2003 – 2012.

Stan na dzień 31 grudnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Według danych GUS, w 2012 r. Gmina Dragacz zajmowała czwartą pozycję w Powiecie Świeckim pod względem liczby ludności w gminach wiejskich (razem 7158 osób).

Większe są gminy: Pruszcz (9645 mieszkańców), Jeżewo (8015 mieszkańców) oraz Świecie-obszar wiejski (7851 mieszkańców). Większą część mieszkańców Gminy Dragacz stanowiły kobiety. W 2012 roku ich liczba wyniosła 3597, natomiast liczba mężczyzn w tym samym okresie wyniosła 3561. Dysproporcje w podziale społeczeństwa wg płci nie są więc znaczne: na 100 kobiet przypadało 99 mężczyzn. Struktura wieku ludności gminy, w ujęciu podstawowych kategorii ekonomicznych wieku: przedprodukcyjny – 23%, produkcyjny – 66%, poprodukcyjny – 11% , także jest korzystna.

Tabela 1. Dane demograficzne dotyczące gmin wiejskich Powiatu Świeckiego.

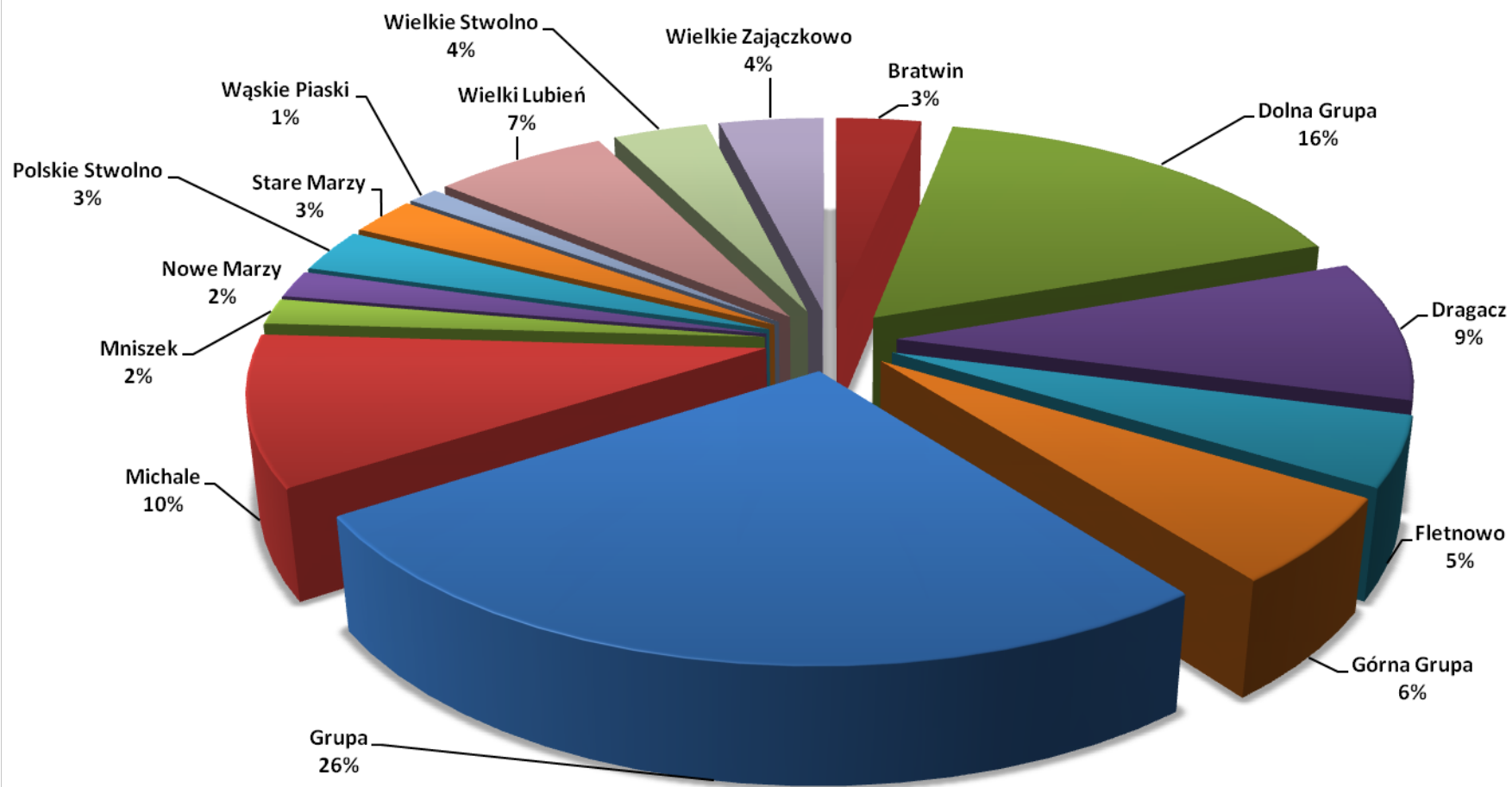
Stan na 31 grudnia

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba ludności		Podział ludności wg. płci			
		2011	2012	Mężczyźni		Kobiety	
				2011	2012	2011	2012
1.	Bukowiec	5 208	5 177	2 623	2 618	2 585	2 559
2.	Dragacz	7 182	7 158	3 598	3 561	3 584	3 597
3.	Drzycim	5 076	5 061	2 580	2 573	2 496	2 488
4.	Jeżewo	7 977	8 015	4 037	4 052	3 940	3 963
5.	Lniano	4 226	4 249	2 062	2 088	2 164	2 161
6.	Nowe- obszar wiejski	4 541	4 502	2 322	2 300	2 219	2 202
7.	Osie	5 409	5 459	2 684	2 705	2 725	2 754
8.	Pruszcz	9 602	9 645	4 711	4 741	4 891	4 904
9.	Świecie- obszar wiejski	7 720	7 851	3 781	3 838	3 939	4 013
10.	Świekatowo	3 534	3 531	1 793	1 795	1 741	1 736
11.	Warlubie	6 629	6 590	3 305	3 294	3 324	3 296

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy na dzień 31.07.2013 r., wśród najliczniejszych miejscowości Gminy znajdują się: Grupa (1892), Dolna Grupa (1174), Michale (716), Dragacz (678), Wielki Lubień (468), Górna Grupa (413) oraz Fletnowo (333). Poniższy wykres przedstawia procentowy rozkład mieszkańców na terenach wiejskich Gminy Dragacz wg miejscowości na dzień 31.07.2013 roku.

Wykres 3. Procentowy rozkład mieszkańców na terenie Gminy Dragacz wg miejscowości – stan na 31.07.2013 rok.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę ludności poszczególnych miejscowości wiejskich wraz z procentowym udziałem mieszkańców. Miejscowości gminy są niewielkie, mają typowo rolniczy charakter.

Tabela 2. Liczba ludności miejscowości wiejskich należących do Gminy Dragacz.

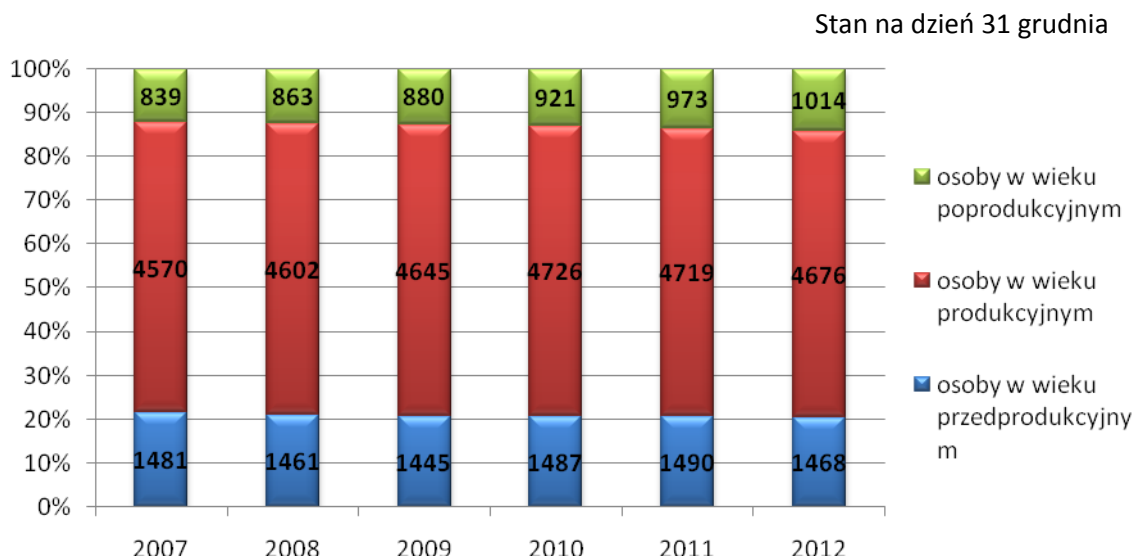
Stan na 31.07.2013 rok

Nazwa miejscowości		Liczba ludności	Udział wśród mieszkańców obszarów wiejskich gminy
1.	Grupa	1 892	26,5%
2.	Dolna Grupa	1 174	16,4%
3.	Michale	716	10%
4.	Dragacz	678	9,5%
5.	Wielki Lubień	468	6,5%
6.	Górna Grupa	413	5,8%
7.	Fletnowo	333	4,7%
8.	Wielkie Zajączkowo	280	3,9%
9.	Wielkie Stwolno	252	3,5%
10.	Bratwin	227	3,2%
11.	Polskie Stwolno	207	2,9%
12.	Stare Marzy	181	2,5%
13.	Nowe Marzy	130	1,8%
14.	Mniszek	124	1,7%
15.	Wiąskie Piaski	80	1,1%
SUMA		7155	100%

Źródło: Dane Urzędu Gminy Dragacz

Struktura ludności wg płci i wieku

Wykres 4. Udział grup wiekowych w strukturze społecznej Gminy Dragacz w okresie 2007 – 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

W latach 2007- 2012 tendencję wzrostową można było zaobserwować w liczebności osób w wieku poprodukcyjnym. Pomimo nieznacznego załamania trendu w 2011 roku, zaobserwować można przyrost osób w wieku produkcyjnym. Liczba osób poniżej wieku produkcyjnego podlega rokrocznie wahaniom, oscylując wokół średniej wynoszącej 1472 osoby.

Tabela 3. Ludność gminy Dragacz według wieku w latach 2009-2012

Stan na dzień 31 grudnia

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
Ogółem	6 970	7 134	7 182	7 158
0-4	392	437	426	416
5-9	347	370	388	393
10-14	425	409	407	401
15-19	489	479	459	439
20-24	558	526	525	504
25-29	656	682	647	626
30-34	542	573	578	609
35-39	479	494	532	530
40-44	448	432	453	462

45-49	452	469	431	430
50-54	627	604	587	535
55-59	509	524	556	579
60-64	331	411	445	463
65-69	222	209	213	236
70 i więcej	493	515	535	535
70-74	173	182	195	193
75-79	157	159	147	152
80-84	103	116	132	128
85 i więcej	60	58	41	62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

II.2.2. Ruch naturalny

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego, na przestrzeni ostatnich pięciu lat przyrost naturalny ulegał zauważalnym wahaniom. W 2010 roku osiągnął na terenie Gminy Dragacz najniższą wartość w badanym okresie: +20, podczas gdy w 2011 roku wskaźnik ten osiągnął rekordową wartość +41. Wielkość ta była zmienna na przestrzeni lat ubiegłych i trudno jest określić jednoznacznie dominujący trend demograficzny. W badanym okresie urodzenia żywe także charakteryzowały się niestabilnym bilansem: średnia liczba urodzeń żywych w latach 2008-2012 to 83 (przy czym maksymalne odchylenia wyniosły odpowiednio 80 i 86). Liczba ta zawierała średnio 40 chłopców oraz 43 dziewczynki.

Tabela 4. Ruch naturalny w gminie Dragacz według płci w latach 2008-2012 r.

Stan na dzień 31 grudnia

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012
Urodzenia żywe	Ogółem	86	81	82	85	80
	Mężczyźni	43	39	39	45	34
	Kobiety	43	42	43	40	46
Zgodny ogółem	Ogółem	63	47	62	44	62
	Mężczyźni	34	26	36	26	40
	Kobiety	29	21	26	18	22
Zgony niemowląt	Ogółem	1	0	0	0	0
	Mężczyźni	1	0	0	0	0
	Kobiety	0	0	0	0	0

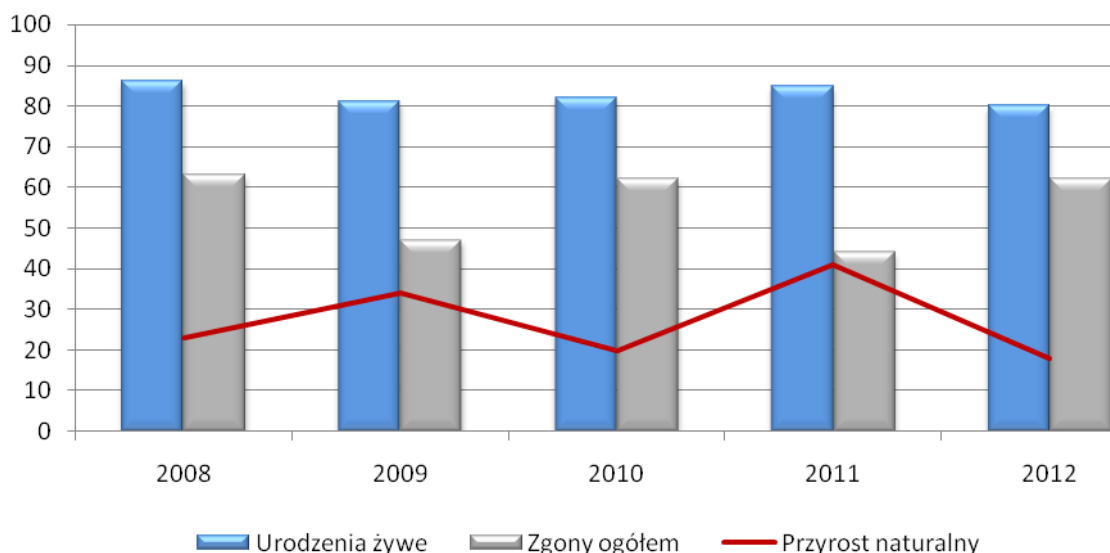
Przyrost naturalny	Ogółem	23	34	20	41	18
	Mężczyźni	9	13	3	19	-6
	Kobiety	14	21	17	22	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat największą liczbą urodzeń żywych charakteryzował się rok 2008 (86 osób), wśród których 50% stanowiły zarówno dziewczynki jak i chłopcy. Najwięcej zgonów odnotowano również w 2008 (63 osoby), z których 54% stanowiły kobiety. Jeśli zaś chodzi o zgony niemowląt, jedynie w 2008 roku odnotowano jeden przypadek.

Wykres 5. Ruch naturalny w Gminie Dragacz w latach 2008 – 2012.

Stan na dzień 31 grudnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych

II.2.3. Migracje

Wśród osób osiedlających się w Gminie Dragacz na przełomie lat 2008-2012 zdecydowaną większość stanowią osoby przybywające z miast. Wskaźnik zameldowań na terenie gminy przyjął najwyższą wartość w roku 2009 i wyniósł 135. Najmniej osób osiedliło się w 2010 roku – jedynie 112, odpowiednio 80 osób z miast i 29 osób z obszarów wiejskich oraz 3 osoby z zagranicy. Wskaźnik zameldowań w latach 2008-2012 ulegał wahaniom.

Wśród osób emigrujących z gminy w 2008 roku 83 osoby wybrały miasto, 27 osób wieś, zaś 7 osób wyjechało za granicę. W 2009 nastąpił wzrost wymeldowań, które przyjęły wartość 121. W 2010 roku zauważa się spadek wymeldowań (113), z czego 75 osób wybrało miasto, 35 osób wybrało wieś, natomiast 3 osoby wybrały zameldowanie za granicą. W 2011

roku wskaźnik wymeldowania wynosił 121. Najniższa wartość wskaźnika wymeldowania przypadła na rok 2012 i wynosiła 110.

Saldo migracji na przestrzeni ostatnich pięciu lat przyjmowało różną wartość. Najniższa wartość została odnotowana w 2008 i w 2010, wtedy saldo migracji przyjęło wartość -1. Najwyższą wartość wskaźnik ten przyjął w 2009 roku i wynosił 14.

Tabela 5. Ruch migracyjny w Gminie Dragacz w latach 2008-2012.

Stan na 30 grudnia

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Zameldowania ogółem	116	135	112	128	114
Zameldowania z miast	78	90	80	95	80
Zameldowania ze wsi	30	40	29	30	31
Zameldowania z zagranicy	8	5	3	3	3
Wymeldowania ogółem	117	121	113	121	110
Wymeldowania do miast	83	88	75	75	65
Wymeldowania na wieś	27	31	35	37	33
Wymeldowania za granicę	7	2	3	9	12
Saldo migracji	-1	14	-1	7	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

II.2.4. Porównanie wskaźników

W poniższej tabeli przedstawiono porównanie wskaźników dotyczących sfery społecznej pomiędzy analizowaną Gminą Dragacz a Powiatem Świeckim i Województwem Kujawsko - Pomorskim.

Tabela 6. Porównanie wskaźników na tle powiatu i województwa.

Stan na 31 grudnia 2012 roku

Wskaźnik	Jednostka	Wartość
Ludność na 1 km²	Gmina Dragacz	64
	Powiat Świecki	68

	Województwo Kujawsko-Pomorskie	117
Kobiety na 100 mężczyzn	Gmina Dragacz	101
	Powiat Świecki	103
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	106
Małżeństwa na 1000 ludności	Gmina Dragacz	7,6
	Powiat Świecki	5,7
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	5,3
Urodzenia na 1000 ludności	Gmina Dragacz	11,1
	Powiat Świecki	10,5
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	9,9
Zgony na 1000 ludności	Gmina Dragacz	8,6
	Powiat Świecki	9,4
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	9,7
Przyrost naturalny	Gmina Dragacz	2,5
	Powiat Świecki	1,1
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

W 2012 roku gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 64 osoby/km². Tym samym wskaźnik ludności na 1 km² na terenie Gminy Dragacz był niższy od średniej wartości dla całego Powiatu Świeckiego (68 osób/ km²) oraz niższy od średniej wartości dla całego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, która wynosiła 117 osób/km².

Współczynnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, dla gminy przyjmuje wartość 101, natomiast dla powiatu - 103. Wskaźnik ten przyjmuje wyższą wartość na terenie województwa – 106 kobiet na 100 mężczyzn.

Analizując wskaźnik małżeństw na 1000 ludności, należy stwierdzić, iż na terenie Gminy Dragacz zawarto najwięcej związków małżeńskich w całym powiecie (7,6 na 1000 ludności). Dla Powiatu Świeckiego wskaźnik ten przyjął wartość 5,7, natomiast dla województwa 5,3. Podobnie rozkłada się wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności. Wartość dla gminy wynosi 11,1, dla powiatu 10,5 zaś dla województwa 9,9.

Liczba zgonów na 1000 ludności w gminie w 2012 roku osiągnęła wartość 8,6. Średni poziom wskaźnika w województwie wynosił 9,7, natomiast na terenie Powiatu Świeckiego liczba zgonów na 1000 ludności wynosiła 9,4.

Ze względu na niską liczbę zgonów wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Dragacz przyjmuje najwyższą wartość w odniesieniu do analizowanych jednostek terytorialnych – 2,5. Wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego dla powiatu wynosi 1,1, zaś dla województwa – 0,2.

II.3. Sfera gospodarcza

II.3.1. Rynek pracy i bezrobocie

Istotnym problemem społecznym i gospodarczym, z jakim boryka się społeczność Powiatu Świeckiego, jest utrzymujące się bezrobocie. Sytuacja na rynku pracy nie jest stabilna i charakteryzuje się wahaniami liczby pracujących w ostatnich latach. Wartości wskaźników dotyczących rynku pracy w gminie ukazują mniej korzystną sytuację na lokalnym rynku, niż ogólnie w województwie kujawsko-pomorskim czy w całym kraju.

W ciągu ostatnich kilku lat utrzymuje się trend wzrostu poziomu bezrobocia. Dane dotyczące osób bezrobotnych wskazują, że na terenie powiatu od roku 2008 do roku 2010 liczba bezrobotnych wzrastała, natomiast w latach 2010-2012 liczba ta ulegała zmniejszeniu.

Tabela 7. Stopa bezrobocia w Powiecie Świeckim na tle województwa i kraju w %.

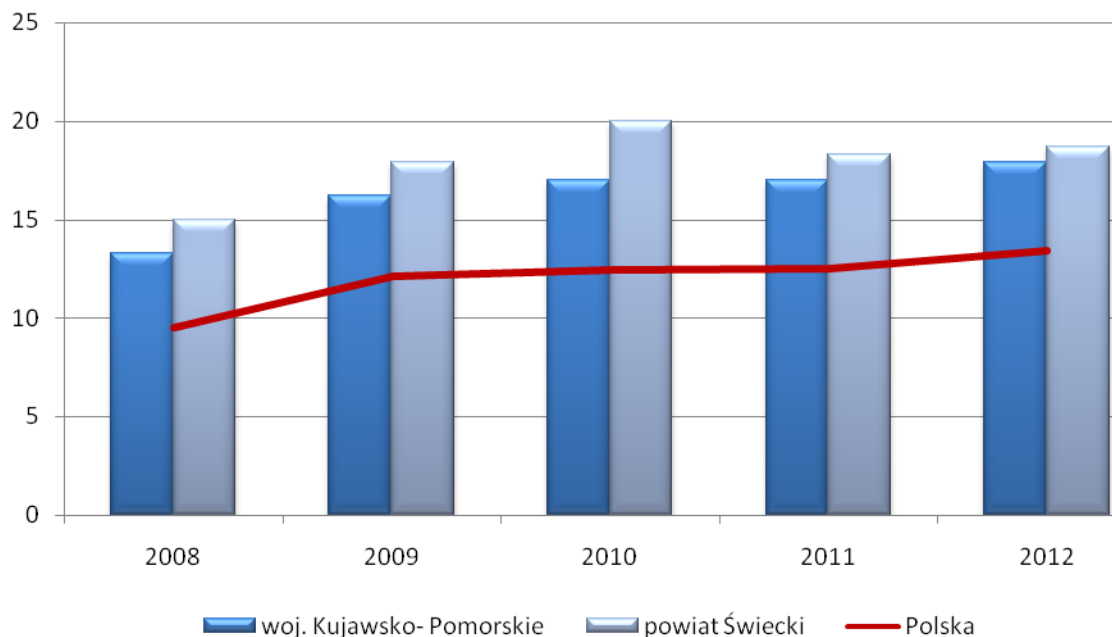
Stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia				
	2008	2009	2010	2011	2012
Polska	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4
Kujawsko-pomorskie	13,3	16,2	17,0	17,0	17,9
Powiat Świecki	15,0	17,9	20,0	18,3	18,7

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu

Wykres 6. Stopa bezrobocia w Powiecie Świeckim na tle województwa i kraju w %.

Stan na 31 stycznia 2012 roku

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu

Dane statystyczne dotyczące rynku pracy wskazują na niemalże dwukrotnie wyższą stopę bezrobocia notowaną na terenie Powiatu Świeckiego w porównaniu do całego kraju. Ta niekorzystna sytuacja utrzymuje się niestety w całym analizowanym okresie, wykazując jedynie niewielką zależność od ogólnokrajowego poziomu bezrobocia. Od roku 2009 widać także efekty spowolnienia gospodarczego, które miało wpływ na okresowy wzrost liczby osób bezrobotnych. Analizując cały badany okres, należy stwierdzić, że udział liczby bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym znacząco wzrósł w 2010 roku i obecnie utrzymuje się na wysokim poziomie (18,7% w 2012r.).

Tabela 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej licznie osób w wieku produkcyjnym w gminach Powiatu Świeckiego

Stan na 31 grudnia

Jednostka	2008	2009	2010	2011	2012
Powiat Świecki	9,1	10,7	11,3	10,0	10,3
Bukowiec	15,2	10,2	10,3	11,4	10,9
Dragacz	19,0	15,2	13,1	14,5	13,8
Drzycim	10,5	11,3	12,6	10,8	10,8

Jeżewo	8,4	10,0	11,2	9,8	9,3
Lniano	9,8	10,3	9,3	9,8	9,4
Nowe	12,9	14,9	16,6	14,8	15,9
Osie	9,1	10,3	10,8	9,9	9,2
Pruszcz	8,1	9,9	9,3	8,3	9,2
Świecie	7,3	9,3	10,0	8,7	9,0
Świekatowo	8,8	10,8	10,4	9,3	9,3
Warlubie	12,8	13,1	12,8	11,4	12,2

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Sytuacja dotycząca poziomu bezrobocia w Gminie Dragacz jest jedną z najmniej korzystnych wśród gmin Powiatu Świeckiego. Powyższa tabela wskazuje, że gorsze wartości wskaźnika udziału bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej licznie osób w wieku produkcyjnym notuje się jedynie w Gminie Nowe.

W poniższej tabeli zestawiono poziom bezrobocia na przestrzeni 2012 roku, a dokładnie strukturę i zmiany liczby bezrobotnych na terenie Gminy Dragacz.

Tabela 9. Struktura bezrobotnych w Gminie Dragacz.

Stan na dzień 30 czerwca 2011 roku

Kategoria	Gmina Dragacz	
	ogółem	kobiety
Liczba bezrobotnych, w tym:	512	274
poprzednio pracujący	423	222
ze zwolnień grupowych	26	12
z prawem do zasiłku	94	37
osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	37	16
posiadający gospodarstwo rolne	17	11
Bezrobotni wg wieku		
18 - 24	114	55
25 - 34	156	87

35 - 44	105	61
45 - 54	92	52
55 - 59	37	19
60 - 64	8	0
Bezrobotni wg wykształcenia		
wyższe	23	10
policealne i średnie zawodowe	74	47
średnie ogólnokształcące	52	30
zasadnicze zawodowe	156	88
gimnazjalne i poniżej	207	99
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach		
do 1	48	16
1 - 3	110	44
3 - 6	87	48
6 - 12	83	43
12 - 24	73	43
pow. 24	111	80

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS- Bank Danych Lokalnych

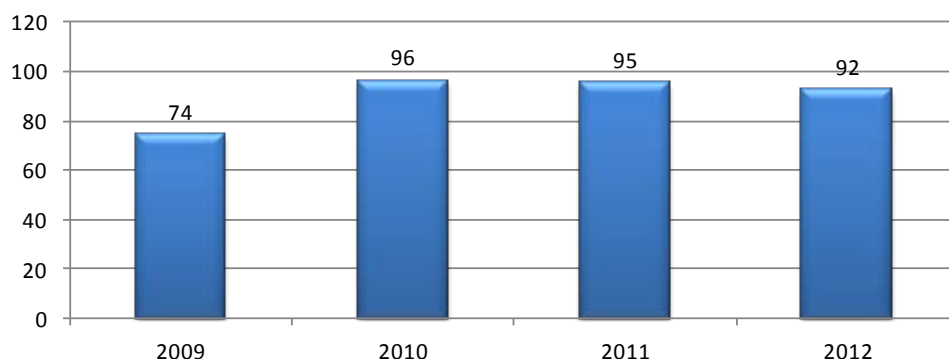
Wartości wskaźników dotyczących struktury bezrobotnych również wskazują na statystycznie niekorzystną sytuację osób pozostających bez pracy. Jedynie 18,35% bezrobotnych z Gminy Dragacz posiadało prawo do zasiłku dla bezrobotnych. Znaczna część zarejestrowanych długotrwale pozostaje bez pracy. W strukturze bezrobotnych Gminy widoczna jest również ogólna zależność między poziomem wykształcenia a liczbą pozostających bez pracy. Największy udział w grupie bezrobotnych posiadają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym, jedynie niewielki odsetek to osoby legitymujące się wyższym wykształceniem. Należy również zwrócić uwagę na sytuację kobiet na rynku pracy, które stanowią niewiele ponad połowę osób bezrobotnych – średnio ok. 54% całkowitej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Wyraźna jest też wyższa liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia. W tym przedziale wiekowym znajduje się największa liczba osób pozostających bez zatrudnienia.

II.3.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych

W ostatnich latach liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Dragacz kształtowała się w sposób zmienny. W roku 2009 liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych wyniosła 74. Największy przyrost zanotowano w roku 2010, kiedy to utworzonych zostało 96 podmiotów. Od tego czasu obserwuje się nieznaczne, aczkolwiek systematyczne spowolnienie.

Wykres 7. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009 – 2012

Stan na dzień 31 grudnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS- Bank Danych Lokalnych

Tabela 10. Struktura własnościowa podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w Gminie Dragacz w latach 2008-2012

Stan na dzień 31 grudnia

Podmioty gospodarcze	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem - sektor prywatny	671	647	667	660	675
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	588	561	577	570	584
Spółki handlowe	20	21	21	22	22
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	5	5	7	7	7
Spółdzielnie	1	1	1	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	11	12	12	12	13
Ogółem – sektor publiczny	12	13	13	13	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS- Bank Danych Lokalnych

Na podstawie analizy powyższej tabeli można stwierdzić, iż w Gminie Dragacz liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze prywatnym jest zdecydowanie wyższa niż liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze publicznym.

Z punktu widzenia gospodarki istotne jest funkcjonowanie na terenie Gminy Dragacz Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie. Powstało ono na bazie 1. Ośrodka Szkolenia Kierowców w Grudziądzu i 2. Ośrodka Szkolenia Kierowców w Ostródzie. Przejęło również szkolenie w specjalnościach logistycznych realizowanych dotychczas w Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Poznaniu oraz w Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia w Toruniu.

Kształci kierowców pojazdów wszystkich kategorii, operatorów sprzętu przeładunkowego, specjalistów służb materiałowych i technicznych, specjalistów wojskowej ochrony przeciwpożarowej, a także ratowników medycznych. Szkolenie specjalistyczne na bazie Centrum przechodzić będą również kandydaci na żołnierzy zawodowych, jakimi są podchorążowie Wojskowej Akademii Technicznej.

Funkcjonowanie Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie może przynieść wymierne korzyści gospodarcze, w postaci nowych miejsc pracy, co ma istotne znaczenie dla obszaru tak bardzo dotkniętego problemem bezrobocia.

W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę podmiotów gospodarczych z podziałem na sekcje. Wśród zarejestrowanych podmiotów przeważają mikro i małe przedsiębiorstwa.

W gminie dominują następujące branże przemysłu:

- handel hurtowy i detaliczny,
- naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle,
- budownictwo,
- przetwórstwo przemysłowe,
- produkcja elementów budowlanych,
- transport i gospodarka magazynowa.

Poniżej wymieniono większe podmioty gospodarcze, m.in.:

- Drukarnia Księży Werbistów w Górnej Grupie,
- ALTOMIX Odlewnia Metali Niezależnych Sp. j. Dolna Grupa,
- ATOS Przedsiębiorstwo Budowlano- Handlowo- Transportowe, Dragacz,
- LIM- POL Sp. z o. o., Fletnowo.

Gmina charakteryzuje się znacznym areałem rolnym. Na obszarze Gminy Dragacz rolnictwo stanowi jedną z głównych dziedzin produkcji. Przeważa tu uprawa zboża (przede wszystkim pszenicy) oraz hodowla bydła.

Gmina Dragacz posiada potencjał dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa, sprzyjając rozwojowi drobnej wytwórczości i przedsiębiorczości w oparciu o wysoki potencjał produkcyjny miejscowego rolnictwa. Gmina jest doskonałym miejscem do powstawania wielkich składów, hurtowni i magazynów oraz budowy nowych zakładów, przedsiębiorstw, w tym z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o nowoczesną bazę. Potencjał stanowią rolnicy o bardzo wysokich kwalifikacjach. Duże znaczenie mają także walory krajobrazowe, które przyczyniają się do rozwoju turystyki i różnych form wypoczynku.

Samorząd Gminy Dragacz od wielu lat podejmuje działania oraz prowadzi inwestycje poprawiające infrastrukturę, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości i dopływu kapitału podnosząc atrakcyjność inwestycyjną dostępnych obiektów i terenów.

Tabela 11. Charakterystyka podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Dragacz.

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów	Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	23
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	3	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	52	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	29
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	9
Sekcja E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7
Sekcja F - Budownictwo	84	Sekcja P - Edukacja	11
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	249	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	46
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	54	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	9
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	33	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa	26
Sekcja J - Informacja i komunikacja	7	Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

II.4. Infrastruktura społeczna

II.4.1. Edukacja

Na terenie Gminy Dragacz funkcjonują następujące placówki oświaty dla dzieci i młodzieży: Szkoła Podstawowa w Grupie, Szkoła Filialna Szkoły Podstawowej w Grupie z placówką w Bratwinie, Szkoła Podstawowa w Dragaczu oraz Gimnazjum w Michalu. Placówki wyposażone są w pracownie komputerowe i sale gimnastyczne. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje Przedszkole Samorządowe w Górnej Grupie.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę uczniów w poszczególnych gminnych placówkach oświatowych oraz prognozowaną liczbę uczniów.

Tabela 12. Liczba uczniów w gminie Dragacz w poszczególnych szkołach (dane na koniec września każdego roku)

Lp.	Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	SP Grupa	364	327	310	308	340	347	320	312	314
2.	SF Bratwin	45	42	39	26	24	26	24	26	22
3.	Sp Dragacz	102	99	109	109	105	97	94	102	95
4.	Gimnazjum	286	259	255	247	248	250	233	205	223
5.	W tym liczba uczniów: dzieci uchodźców	0	0	0	0	40	55	27	33	33
6.	RAZEM	797	727	713	690	717	720	671	645	654

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oświatowej subwencji ogólnej dla Gminy Dragacz.

Tabela 13. Prognozowana liczba uczniów w gminie Dragacz (dane na koniec września każdego roku)

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.	SP Grupa	322	355	397	398	418	425
2.	SF Bratwin	22	26	31	37	42	36
3.	Sp Dragacz	100	119	138	136	143	142
4.	Gimnazjum	206	228	214	209	195	211
5.	W tym liczba uczniów: dzieci uchodźców	30	bd	bd	bd	bd	bd
6.	RAZEM	650	726	778	780	798	814

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oświatowej subwencji ogólnej dla Gminy Dragacz.

Współczynnik skolaryzacji (odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym, według podziału na odpowiednie etapy kształcenia) na przestrzeni ostatnich lat Gminy Dragacz został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 14. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Dragacz dla szkół podstawowych i gimnazjów [%].

Stan na dzień 31 grudnia

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Szkoły podstawowe	95,90	99,36	93,78	96,48	97,07
Gimnazjum	90,51	93,63	89,96	85,06	90,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Z powyższej tabeli wynika, iż wskaźnik skolaryzacji dla szkół podstawowych wykazywał najwyższą wartość w roku 2009 (99,36%), najniższą natomiast w roku 2010 (93,78%). Wskaźnik skolaryzacji dla gimnazjów na koniec 2012 r. wynosił 90,28.

Placówki szkolne na terenie Gminy Dragacz są systematycznie wyposażane w sprzęt komputerowy, jednakże ciągle jeszcze potrzeby szkół w tym zakresie są znaczne.

W poniższych tabelach zaprezentowano dane dotyczące liczby komputerów z dostępem do Internetu w placówkach szkolnych Gminy Dragacz.

Tabela 15. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów.

Stan na dzień 31 grudnia

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Szkoły podstawowe	8,51	8,85	8,25	6,75	8,60
Gimnazjum	12,40	12,50	11,65	10,25	11,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analiza powyższej tabeli wskazuje na fakt, iż szkoły podstawowe są lepiej wyposażone w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu niż gimnazjum, gdyż liczba uczniów przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu w placówkach szkół podstawowych jest niższa niż w gimnazjum.

II.4.2. Sport i rekreacja

W Gminie Dragacz znajdują się następujące obiekty sportowe:

- Gminny stadion sportowy w Górnej Grupie,

- boisko piłkarskie w Wielkim Lubieniu,
- boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w Grupie,
- pełnowymiarowa sala gimnastyczna przy Gimnazjum w Michalu (łącznie z boiskiem piłkarskim z bieżnią),
- powstająca hala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Dragaczu (termin zakończenia czerwiec 2014 r.).

W gminie działają również następujące kluby sportowe:

- Stowarzyszenie OLIMP Górna Grupa (piłka nożna),
- Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Gminy Dragacz (piłka siatkowa, piłka nożna, tenis stołowy, warcaby, szachy, lekkoatletyka),
- Uczniowski Klub Sportowy KOGA (judo).

II.4.3. Turystyka

Zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz warunki naturalne umożliwiają rozwój różnorodnych form turystyki na obszarze Gminy Dragacz, w tym przede wszystkim turystyki rowerowej.

Okolice Dragacza sprzyjają uprawianiu aktywnych form turystyki. Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki rowerowe:

- Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Górnej Grupie – Bratwin - Wiąskie Piaski - GOKSiR;
- GOKSiR – Wielki Lubień – Wielkie Zajączkowo – Mątawy - GOKSiR;
- GOKSiR – Michale – Dragacz – Dolna Grupa – GOKSiR.

Na terenie gminy brak gospodarstw agroturystycznych, szlaków wodnych, pieszych, ścieżek edukacyjnych, oraz obszarów zabudowy lotniskowej.

II.4.4. Kultura

Główną rolę w animacji kultury zapewnia Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Górnej Grupie. Instytucja ta posiada w swojej strukturze obiekt ośrodka w Górnej Grupie oraz od 1 stycznia 2000 r. stadion sportowy w Górnej Grupie. Ośrodek prowadzi działalność kulturotwórczą na terenie całej gminy, a lokalizacja ośrodka w centrum gminy umożliwia dotarcie szerszej grupy dzieci i młodzieży i korzystania z bogatej oferty programowej ośrodka. Na terenie GOKSiR działają różne sekcje artystyczne: taniec, teatr, gitara i instrumenty klawiszowe, rękodzieło, aerobik, rytmika.

Propagowaniem czytelnictwa zajmuje się Gminna Biblioteka Publiczna w Górnej Grupie, a także jej filia w Dragaczu.

Corocznie na terenie gminy organizowane są Dożynki Gminne, czyli obchody święta plonów. Ponadto od wielu lat, z okazji obchodów Dni Dragacza, organizowany jest festyn. Głównym przesłaniem tej imprezy folklorystycznej jest promowanie regionu, jego kultury i tradycji.

II.4.5. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy Dragacz zapewnia Gminna Przychodnia w Dragaczu z siedzibą w Dolnej Grupie świadcząca podstawową opiekę zdrowotną oraz pomoc specjalistyczną. W skład tej jednostki wchodzi następujące komórki: pracownia diagnostyki laboratoryjnej, poradnie: ginekologiczna, dziecięca, ogólna, stomatologiczna, neurologiczna.

Na terenie Gminy Dragacz funkcjonują dwie apteki: w Dolnej Grupie oraz w Grupie.

Zadania pomocy społecznej, należące do właściwości Gminy, pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dragaczu. Głównym zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej jest przyznawanie świadczeń przewidzianych ustawą o pomocy społecznej, praca socjalna, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacja zadań wynikających z rozpoznanych potrzeb oraz realizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych i funduszu alimentacyjnego.

Realizacja powyższych zadań odbywa się m.in. poprzez:

- udzielanie zasiłków stałych,
- udzielanie zasiłków okresowych,
- udzielanie zasiłków celowych,
- odpłatność za pobyt w Domach Pomocy Społecznej,
- świadczenie usług opiekuńczych,
- wypłatę dodatków mieszkaniowych,
- świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej: posiłek dla dzieci.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia Gminy Dragacz oraz główne powody udzielenia pomocy.

Tabela 16. Dane dotyczące osób korzystających z pomocy i wsparcia dla Gminy Dragacz

Stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	Prognoza na rok 2013
Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia	953	1048	1064	1086
Liczba osób długotrwale korzystających z pomocy i wsparcia	391	445	459	468
Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia	364	426	419	425
Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia	1273	1425	1366	1420

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Dragacz

Tabela 17. Powody udzielenia pomocy i wsparcia.

Stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	Prognoza na rok 2013
Ubóstwo				
Liczba rodzin	269	280	303	320
Bezrobocie				
Liczba rodzin	238	230	229	235
Niepełnosprawność				
Liczba rodzin	79	75	88	90
Długotrwała lub ciężka choroba				
Liczba rodzin	67	54	63	65
Bezradność (problemy)				
Liczba rodzin	43	38	42	43
Alkoholizm				
Liczba rodzin	24	22	18	20
Narkomania				
Liczba rodzin	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa				
Liczba rodzin	35	41	43	40
W tym: Wielodzietność				
Liczba rodzin	16	16	14	15
Bezdomność				
Liczba rodzin	2	1	0	0
Opuśczenie zakładu karnego				

Liczba rodzin	5	7	6	8
Zdarzenia losowe				
Liczba rodzin	21	46	0	0
Kłęski żywiołowe i ekologiczne				
Liczba rodzin	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie- ofiary przemocy				
Liczba rodzin	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie- sprawcy przemocy				
Liczba rodzin	0	0	0	0
Ochrona ofiar handlu ludźmi				
Liczba rodzin	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Dragacz

Z powyższej tabeli wynika, iż w roku 2013 najwięcej osób (1086) korzysta z pomocy i wsparcia pochodzących od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Warto natomiast zauważyć, że największa liczba rodzin korzystających z pomocy przypada na rok 2011. Najmniej osób korzystało z pomocy w roku 2010.

W tabeli 17. przedstawiono powody udzielenia pomocy i wsparcia. Najczęstszym problemem generującym konieczność pomocy jest ubóstwo (liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2010-2013 systematycznie wzrasta). Drugą najczęstszą przyczyną pomocy jest bezrobocie. Dodatkowo gmina boryka się z dość dużą liczbą niepełnosprawnych, długotrwale lub ciężko chorych. Wśród problemów, które są powodem pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dragaczu występują również: bezradność, alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezdomność, opuszczenie zakładu karnego oraz zdarzenia losowe. Gmina Dragacz nie spotyka się natomiast z koniecznością udzielenia pomocy z powodu klęsk żywiołowych, przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar handlu ludźmi.

II.5. Infrastruktura techniczna

II.5.1. Transport i komunikacja

Przez teren Gminy Dragacz przebiega autostrada A1, której długość na administrowanym obszarze wynosi ok. 11,5 km. W miejscowości Nowe Marzy znajduje się węzeł autostrady A1 z drogą krajową nr 91 i drogą krajową nr 5 (w przyszłości drogą ekspresową S5). Budowa autostrady znacznie poprawiła komunikację gminy Dragacz z dużymi ośrodkami miejskimi. W chwili obecnej, przejazd do Gdańska możliwy jest w niecałą godzinę. Autostrada A1, leżąca w ciągu międzynarodowej trasy E75, która w przyszłości ma łączyć granice Polski w przebiegu południkowym, a także planowana do budowy droga ekspresowa S5, stanowią ważny czynnik rozwoju Gminy Dragacz.

Osią komunikacyjną Gminy Dragacz jest droga krajowa nr 91, biegnąca z kierunku miasta Świecia w kierunku miasta Nowe i dalej do Gdańska. W miejscowości Dolna Grupa odchodzi od niej droga krajowa nr 16, która przez Grudziądz, następnie Olsztyn prowadzi do Augustowa. Są to szlaki komunikacyjne o bardzo dużym obciążeniu ruchem. Obie drogi są w dobrym stanie technicznym, niemniej nie są właściwe dla obecnego natężenia ruchu. Pod względem standardu technicznego zaliczone są do klasy G – drogi główne. Drogi powiatowe, stanowią połączenie siedziby powiatu z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą. Pod względem standardu technicznego drogi powiatowe są zaliczane do klasy G – drogi główne lub do klasy Z – drogi zbiorcze. Najniższą kategorię stanowią drogi gminne, przeznaczone szczególnie dla użytkowników o znaczeniu lokalnym i służące miejscowym potrzebom. Drogi gminne - pod względem standardu technicznego zaliczane są klasy L – drogi lokalne.

Tabela 18. Wykaz dróg na terenie Gminy Dragacz.

Stan na dzień 31 grudnia 2012 r.

Wyszczególnienie	Długość
Autostrada A1	11,5 km
Drogi krajowe	15,1 km
Drogi wojewódzkie	16,4 km
Drogi powiatowe	31,9 km
Drogi gminne	36,5 km
Razem	111,4 km

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Dragaczu

Z powyższej tabeli wynika, że największy udział w sieci drogowej na terenie gminy mają drogi powiatowe i gminne, których łączna długość wynosi 68,4 km (58,2%). Zdecydowanie mniejszy udział stanowią drogi krajowe i wojewódzkie, których łączna długość wynosi 43,5% całej sieci drogowej. Odcinek autostrady przebiegający przez gminę stanowi 10,3% ogólnej sieci drogowej na administrowanym obszarze.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz dróg powiatowych zbiorczych, przebiegających przez teren Gminy Dragacz.

Tabela 19. Zestawienie dróg powiatowych zbiorczych na terenie Gminy Dragacz

Lp.	Nazwa drogi	Nr drogi
1.	Wielki Lubień - Nowe	1218C
2.	Wielki Lubień – Bzowo - Nowe	1219C
3.	Górna Grupa – Grupa	1231C
4.	Nowe Marzy – miejsce pamięci Mniszek	1256C

5.	Michale – Sartowice	1257C
6.	Dolna Grupa - Michale	1254C
7.	Grupa - Rulewo	1232C

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dragacz

Obsługę komunikacyjną ludności gminy zapewniają trzy rodzaje transportu: kolejowy, autobusowo-mikrobusowy i indywidualny – samochodowy. Komunikacja autobusowa zapewnia przewozy przede wszystkim o charakterze lokalnym i regionalnym. Uzupelnieniem tego rodzaju transportu jest komunikacja mikrobusowa. Obecnie coraz większą rolę w obsłudze komunikacyjnej spełnia transport indywidualny (samochód osobowy), bardzo dynamicznie rozwijający się szczególnie w ostatnich latach oraz będący jednocześnie dogodnym i uniwersalnym środkiem transportu.

Przez administrowany teren przebiega linia kolejowa relacji Działdowo-Chojnice, do której należą stacje i przystanki oraz bocznica kolejowa (linia kolejowa nr 208). Linia ta łączy województwa: warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie oraz pomorskie i jest ważnym szlakiem kolejowym przewozów pasażerskich i towarowych.

Należy także zaznaczyć, iż najdłuższy szlak wodny w północno-zachodniej Polsce – Międzynarodowa Droga Wodna E70 – przebiega przez teren gminy Dragacz. Droga ta jest ważnym szlakiem transportowym i turystycznym, a na jej trasie znajdują się wartościowe tereny przyrodnicze. Polski odcinek biegnie przez Odrę do Kostrzyna, Wartą Notecią, Kanałem Bydgoskim i Brdą, aż do styku z Wisłą w Bydgoskim Węźle Wodnym. Następnie droga ta biegnie Wisłą, Nogatem, Zalewem Wiślanym, do granicy z Obwodem Kaliningradzkim. Obejmuje sieć portów, przeładowni i stoczni, a także przystani turystycznych i pasażerskich. Międzynarodowa Droga Wodna E70 przecina regiony, które są mocno zróżnicowane pod względem etnicznym, gospodarczym i przyrodniczym, dzięki temu krajobraz szlaku wodnego łączącego Odrę z Zalewem Wiślanym pełen jest zabytkowych budowli, historycznych miast, przejawów działalności człowieka oraz niezwykle bogatej przyrody. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż wykorzystanie Drogi Wodnej E70 stanowi szansę rozwoju gminy Dragacz, zarówno w kontekście transportowym, jak i turystycznym.

Analizując tematykę transportu na terenie gminy Dragacz, nie sposób pominąć bliskości oraz dobrego skomunikowania gminy z portami w Trójmieście oraz lotniskami w Bydgoszczy i Gdańsku. Jak już zostało wspomniane, po wybudowaniu autostrady A1, trasę z węzła w Nowych Marzach do Gdańska można pokonać w niecałą godzinę. Podobnie, gmina posiada bardzo dobre skomunikowanie z lotniskiem w Bydgoszczy, do którego przejazd samochodem również zajmuje ok. godzinę (trasa biegnie przez drogę krajową nr 91, następnie drogą ekspresową S5, która przechodzi w drogę krajową nr 5).

Należy także wspomnieć, iż w południowo-środkowej części gminy Dragacz, w miejscowości Nowe Marzy występują tereny przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na działalność usługowo-przemysłową o powierzchni ponad 30 ha. Lokalizacja tych terenów pozostaje w sąsiedztwie z siecią dróg o znaczeniu krajowym – drogi nr 91 prowadzącej do Gdańska, węzła autostradowego A1 w Nowych Marzach oraz planowanej do realizacji drogi ekspresowej S5, której zakończenie przewiduje się w miejscu terenów inwestycyjnych. Powyższe potwierdza atrakcyjność inwestycyjną gminy Dragacz.

II.5.2. Gospodarka wodno-kanalizacyjna

Tereny Gminy zwodociągowane są w 91,70% . Na przestrzeni lat 2009-2011 widać nieznaczny wzrost stopnia zwodociągowania – o 0,12%. Inaczej przedstawia się sytuacja skanalizowania gminy. Długość sieci kanalizacyjnych w roku 2012 wynosiła 27,52 km. Widać znaczący wzrost długości sieci kanalizacyjnych na przestrzeni lat 2009-2012: o około 10 km.

Tabela 20. Charakterystyka gospodarki wodno – kanalizacyjnej w Gminie Dragacz w latach 2008- 2012.

Stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
Długość sieci wodociągowej [km]	70,10	71,51	73,74	78,89
Roczne zużycie wody [m ³ /r]	308 000	317 000	279 000	b.d.
Stopień zwodociągowania w gminie w [%]	91,58	91,47	91,70	b.d.
Długość sieci kanalizacyjnej [km]	17,23	24,52	26,67	27,52
Ilość odprowadzanych ścieków [m ³ /r]	165 900	143 900	126 200	191 500
Stopień skanalizowania [%]	42,0	43,3	50,6	51,6

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Dragaczu

Na terenie Gminy Dragacz funkcjonuje kilka ujęć wody z pozwoleniami wodno-prawnymi, w tym ujęcia zlokalizowane w Nowych Marzach, Starych Marzach czy Polskim Stwolnie. Są to jednak ujęcia prywatne, podobnie jak wyszczególnione w poniższej tabeli od pozycji 3 do 8.

Tabela 21. Czynne ujęcia wody z pozwoleniami wodno-prawnymi na terenie Gminy Dragacz

L.p.	Wyszczególnienie	Nazwa miejscowości	Ilość czynnych studni
1	Stacja Ujęcia Wody w Górnej Grupie	Górna Grupa	4
2	Kompleks Wojskowy	Grupa	1
3	Pracowniczy Ogród Działkowy „Pod Akacjami	Grupa	1
4	Wellpappenfabrik Eikemeier Poland Sp. z o.o.	Górna Grupa	1
5	LIM- POL Sp. z o. o.	Fletnowo	2
6	Pan Edmund Nowacki	Grupa	1
7	Auto- Złom	Fletnowo	1
8	Motel Bumerang	Dolna Grupa	1

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Dragaczu

Ścieki z wszystkich miejscowości Gminy kierowane są kanalizacją sanitarną poprzez przepompownie, kolektorami do gminnej oczyszczalni ścieków w Dolnej Grupie. Dopuszczalny przepływ średniodobowy 820 m³/dobę, co daje około 300 000m³/r. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna ARBF Flygt 2 x 500, wyposażona w automatyczny reaktor biologiczny, przystosowany do pracy sekwencyjnej. Na terenie Gminy nie produkuje się odpadów przemysłowych. Nie jest konieczne powiększanie ani modernizowanie oczyszczalni.

II.5.3. Gospodarka odpadami

Gmina Dragacz nie posiada własnego składowiska odpadów ponieważ zostało ono wcześniej zamknięte i zrehabilitowane w 2006 r. Istnieje prywatne składowisko odpadów w Górnej Grupie, które obecnie jest nieczynne i poddane procedurze w kierunku jego zamknięcia i przeprowadzenia rekultywacji.

Zgodnie z nowymi przepisami dotyczącymi wywozu i gospodarowania odpadami, od 1 lipca 2013 odpady komunalne wytwarzane na terenie Gminy Dragacz są zagospodarowywane oraz unieszkodliwiane w RIGOK wynikającymi z Planu Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 – Uchwała Nr XXVI/434/12 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.

Tabela 22. Charakterystyka gospodarki odpadami w Gminie Dragacz

stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Zmieszane odpady komunalne ogółem	1 065,64	987,95	1 267,37	1 101,66	bd
Zmieszane odpady z gospodarstw domowych	905,02	820,15	988,84	985,84	bd

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

II.5.4. Sieć ciepłownicza i gazowa

Gmina Dragacz nie posiada właściwie systemów zaopatrzenia w energię ciepłą, za wyjątkiem sołectwa Grupa Osiedle, na terenie którego znajduje się sieć ciepłownicza. Budynki wielorodzinne, jednorodzinne oraz zabudowa zagrodowa ogrzewane są głównie z indywidualnych źródeł ciepła, opalanych węglem kamiennym, miałem. Tylko niewielki procent obiektów stosuje jako media paliwa ekologiczne takie jak olej opałowy.

Na obszarze objętym opracowaniem brak jest sieci gazu ziemnego. Mieszkańcy w szerokim zakresie stosują gaz butlowy propan-butan.

II.5.5. Gospodarka elektroenergetyczna

Źródłem zasilania gminy w energię elektryczną jest główny punkt zasilania zlokalizowany w Warlubiu oraz punkt zlokalizowany we wsi Dragacz (zasilany linią kablową średniego napięcia z GPZ Grudziądz).

Długość wszystkich linii najwyższych i wysokich napięć przebiegających przez teren gminy wynosi ok. 18 kilometrów. Linie te przewidziane są do adaptacji. Linie główne średniego napięcia wyprowadzone z głównych punktów zasilania wykonane zostały przewodami stalowo-aluminiowymi. Sieć rozdzielcza średniego napięcia wykonana została głównie jako sieć napowietrzna oraz krótkie odcinki zasilające stacje transformatorowe parterowe siecią kablową. Budowa każdej nowej stacji transformatorowej spowoduje rozbudowę sieci średniego napięcia.

Ogółem na terenie gminy zlokalizowano ok. 90 stacji transformatorowych. Z uwagi na zbyt długie w niektórych przypadkach obwody niskiego napięcia, jak również i na przestrzały typ stacji konieczne jest sukcesywne dogęszczanie stacji oraz wymiana na nowy typ urządzeń. Również dla każdej nowej większej inwestycji, lokalizowanej na terenie gminy, konieczna jest budowa urządzeń elektroenergetycznych zgodnie z warunkami technicznymi wydanymi przez gestora sieci.

II.5.6. Telekomunikacja

Gmina Dragacz charakteryzuje się bardzo wysokim stopniem telefonizacji. Celem zwiększenia ilości abonentów na terenie gminy jest jedynie rozbudowa sieci zwłaszcza kabli światłowodowych, pokrywających obszar całej gminy oraz dalsze unowocześnianie urządzeń telekomunikacyjnych. Wysoki wskaźnik telefonizacji ma wpływ nie tylko na poprawę warunków życia mieszkańców, ale jest również postrzegany jako element konkurencyjności inwestycyjnej i warunek wdrażania nowych technologii, między innymi rozwoju Internetu i usług towarzyszących.

II.6. Zasoby finansowe gminy

Planowanie działań rozwojowych podczas konstruowania Strategii Rozwoju wymaga każdorazowo ich konfrontacji z realnymi możliwościami budżetowymi gminy. Podejmowane

decyzje władz samorządowych opierają się o zarządzanie finansami gminy, obejmujące ciągłą analizę jej kondycji finansowej, poziomu i struktury dochodów oraz wydatków. Jest ona niezbędna w przypadku planów dotyczących zaciągania kredytów lub pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działań. Poziom i struktura dochodów budżetowych determinowane są w dużej mierze przez charakter społeczno-gospodarczy Gminy. Dochody te w znacznym stopniu decydują o poziomie i strukturze wydatków, w szczególności zaś o możliwościach inwestycyjnych Gminy.

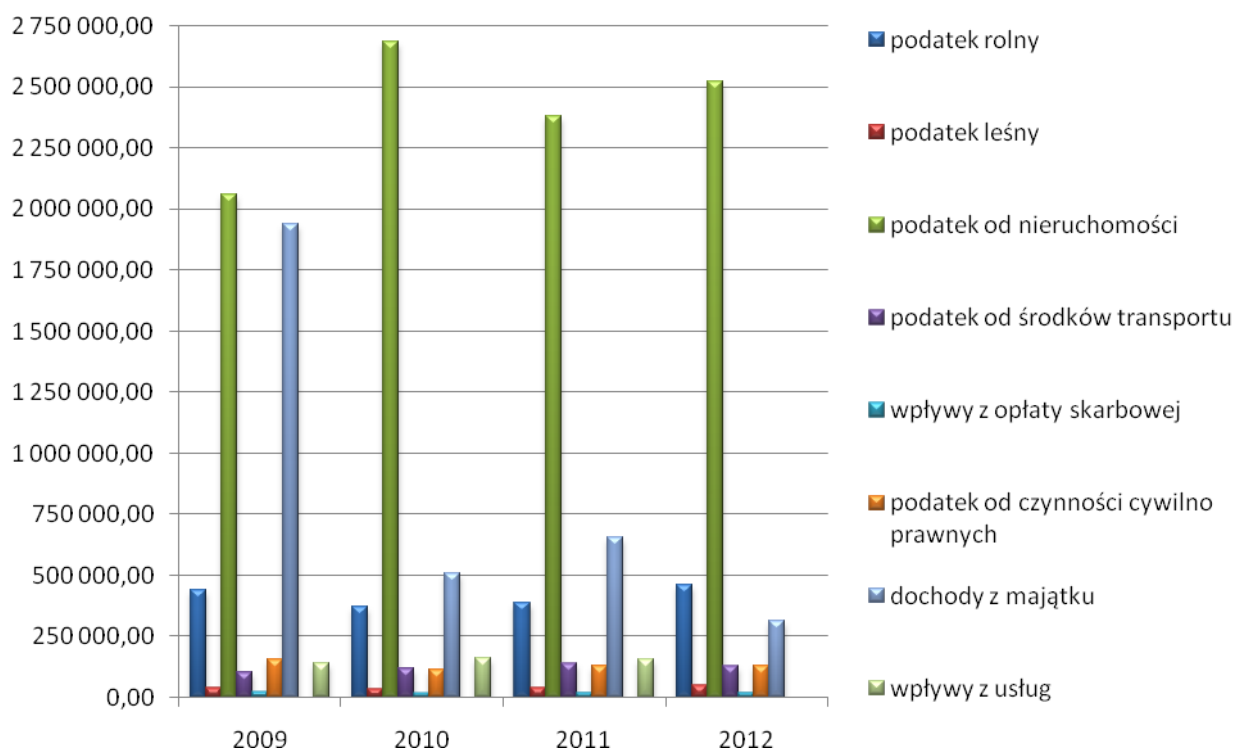
II.6.1. Analiza sytuacji Gminy w latach 2009-2012

➤ Dochody

Prezentowane poniżej zestawienia tabelaryczne i wykresowe przedstawiają szczegółową strukturę dochodów gminy Dragacz w analizowanym czasookresie. Największą wartość odnotowano w 2010, kiedy to całkowite wpływy wyniosły 19 547 606,44 zł. Od tego czasu obserwowany jest spadek dochodów: w 2011 było to już tylko 17 908 198,64 zł, a w 2012- 19 105 853,08 zł. W badanym okresie czasu dochody najniższą wartość przyjęły w 2009r. i wynosiły 17 221 522,46 zł.

W badanych latach 2009-2012 największą częścią dochodów własnych były za każdym razem wpływy z tytułu podatków za nieruchomości, które średnio stanowiły 33,19% (najmniej: 27,24% w 2009r., najwięcej: 39,15% w 2012r.).

W latach 2009-2012 subwencje ogólne wynosiły średnio 6,36 mln zł. W tej kategorii za każdym razem zdecydowanie dominuje subwencja oświatowa, osiągając średnio 78% całych subwencji. W analizowanym okresie dotacje w ujęciu ogólnym wahały się od 3.988.636,56 zł w 2009 do 6.115.788,69 zł w 2012 roku, w tym największą część stanowiły dotacje celowe z budżetu państwa ogółem.

Wykres 8. Wybrane pozycje dochodów własnych gminy Dragacz w latach 2009- 2012 w złotych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 23. Dochody Gminy Dragacz w latach 2009-2012 w zł

Wyszczególnienie		2009	2010	2011	2012
Dochody ogółem		17 221 522,46	19 547 606,44	17 908 198,64	19 105 853,08
Dochody majątkowe		1 935 873,77	505 596,32	656 281,88	313 454,26
Dochody własne	razem	7 558 083,90	8 011 705,91	7 233 253,87	6 449 463,39
	dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	2 803 634,06	3 335 132,14	3 081 437,34	3 303 139,33
	dochody podatkowe - podatek rolny	441 756,68	373 578,36	387 118,64	459 139,44
	dochody podatkowe - podatek leśny	37 681,58	36 001,45	40 918,13	50 182,41
	dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	2 058 737,75	2 682 768,21	2 378 738,29	2 524 686,41

	dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	102 856,67	118 568,52	137 256,21	127 341,27
	dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	153 201,82	112 639,73	128 414,64	129 778,00
	wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	1 000,00	0,00	0,00	0,00
	wpływy z opłaty skarbowej	22 425,23	18 125,30	20 178,10	19 463,03
	dochody z majątku	1 935 873,77	505 596,32	656 281,88	313 454,26
	dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	1 935 123,77	482 000,32	640 021,72	307 093,68
	wpływy z usług	138 477,28	162 479,82	157 550,89	173 494,70
	udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	1 924 588,43	1 842 251,56	2 116 013,74	2 293 953,74
	udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	1 787 592,00	1 742 645,00	2 016 375,00	2 210 657,00
	udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	136 996,43	99 606,56	99 638,74	83 296,74
	pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	0,00	100 000,00	0,00	0,00
	pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	0,00	100 000,00	0,00	0,00
Subwencje ogólne	razem	5 674 802,00	6 809 286,00	6 401 062,00	6 540 601,00
	subwencja oświatowa	4 534 589,00	5 151 097,00	4 817 227,00	5 323 866,00
	uzupełnienie subwencji ogólnej	0,00	0,00	246 069,00	15 092,00

	część wyrównawcza subwencji ogólnej	1 130 429,00	1 645 584,00	1 312 395,00	1 145 393,00
	część równoważąca subwencji ogólnej	9 784,00	12 605,00	25 371,00	56 250,00
Dotacje	dotacje ogółem	3 988 636,56	4 726 614,53	4 273 882,77	6 115 788,69
	dotacje celowe z budżetu państwa ogółem	3 399 791,27	4 596 270,30	3 824 344,10	3 918 488,19
	dotacje celowe z budżetu państwa inwestycyjne	0,00	64 817,42	60 672,88	100 000,00
	dotacje otrzymane z funduszy celowych ogółem	0,00	0,00	0,00	0,00
	dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego ogółem	9 800,00	33 318,00	9 682,39	15 157,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

➤ Wydatki

Badany okres odniesienia wiązał się z wahaniami w wysokości wydatków z budżetu gminy. Ogólny trend jest rosnący, między pierwszym a ostatnim rokiem okresu nastąpił wzrost wydatków o 1,6%, od ok. 18,8 mln zł w 2009 r. do ok. 19,1 mln zł w 2012r.

Największą część wydatków ogółem stanowiły wydatki bieżące jednostek budżetowych. Wydatki na dotacje ogółem malały z poziomu 0,73 mln zł w 2009 r. do 0,66 mln zł w 2012 roku. Natomiast wysokość wydatków majątkowych w analizowanym okresie była zróżnicowana i wahała się od 4,45 mln zł w 2009 r. do 2,51 mln w 2010 roku.

Tabela 24. Wydatki gminy Dragacz w latach 2009-2012 w zł

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
ogółem	18 768 587,80	19 121 324,95	18 929 929,94	19 095 125,49
wydatki majątkowe ogółem	4 451 042,90	2 509 930,71	3 170 332,10	2 827 379,79
wydatki majątkowe inwestycyjne	4 451 042,90	2 509 930,71	3 170 332,10	2 827 379,79
wydatki bieżące ogółem	14 317 544,90	16 611 394,24	15 759 597,84	16 267 745,70
wydatki bieżące na wynagrodzenia	5 263 518,89	5 528 472,44	6 029 355,85	6 396 140,21
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	948 243,05	1 014 935,73	1 108 200,29	1 306 709,68

wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	3 212 579,68	3 649 375,47	3 219 467,28	3 207 565,35
dotacje ogółem	734 986,16	689 282,22	655 280,18	661 486,46
dotacje dla zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych i funduszy celowych	0,00	13206,00	-	-
świadczenia na rzecz osób fizycznych	3 398 102,69	4 920 357,41	3 960 117,10	3 873 313,78
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	10 150 721,55	10 974 159,46	11 123 873,90	11 708 558,81
obsługa długu publicznego	22 883,34	4 689,56	658,12	3 098,30
dotacje dla samorządowych zakładów budżetowych	-	-	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W poniższej tabeli przedstawiono wydatki Gminy Dragacz w latach 2009-2012 według poszczególnych działów Klasyfikacji Budżetowej. Największy dział wydatków w badanym okresie stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie (około 36% wydatków ogółem). Kolejnym ważnym działem były wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, które oscylowały wokół poziomu 4,1 mln zł.

Tabela 25. Wydatki gminy Dragacz według działów w ostatnich latach w zł.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
Wydatki na rolnictwo i łowiectwo	1 610 117,71	467 458,71	2 349 545,28	2 186 314,14
Wydatki na transport i łączność	2 711 738,50	1 182 431,21	986 579,62	1 034 163,74
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	5 17 361,91	1 016 767,35	681 687,52	690 025,54
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową	486 356,79	634 098,51	546 347,58	24 490,99
Wydatki na oświatę i wychowanie	6 443 540,90	6 493 622,86	6 887 215,64	7 220 006,40
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	593 707,65	1 385 074,18	527 006,85	581 663,65
Wydatki na ochronę zdrowia	322 784,14	253 085,46	246 434,47	237 534,32
Wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	3 513 064,60	4 910 256,65	3 987 462,96	bd
Wydatki na kulturę fizyczną i sport	-	-	105 663,75	bd
Wydatki na administrację publiczną	1 665 097,12	1 728 208,68	1 845 159,91	bd
Wydatki na turystykę	8 142,36	5 760,00	9 090,47	4 835,21
Wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową	167 297,59	373 673,93	180 432,64	148 957,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

II.6.2. Analiza sytuacji gminy w roku 2012

Na podstawie danych GUS, rok 2012 Gmina zakończyła z niewielkim ujemnym wynikiem finansowym, z deficytem w wysokości 10 727,59 zł. Główną kategorię wydatków stanowiły wydatki w dziale oświata i wychowanie (37,8% wydatków ogółem). Podobnie jak w poprzednich latach, w strukturze wydatków znaczącą pozycję zajmowały także wydatki na pomoc społeczną, stanowiąc 20,6% wydatków ogółem.

Tabela 26. Dochody i wydatki gminy Dragacz w 2012 r. według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki
Rolnictwo i łowiectwo	19 105 853,08	19 095 125,49
Leśnictwo	5 298,86	0,00
Transport i łączność	31 157,80	1 034 163,74
Turystyka	0	4 835,21
Gospodarka mieszkaniowa	282 673,94	24 490,99
Działalność usługowa	4 000,00	20 990,76
Administracja publiczna	101 209,27	1 929 809,38
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	2 058,00	2 058,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	148 957,27
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	5 809 720,14	0,00
Obsługa długu publicznego	0,00	3 098,30
Różne rozliczenia	6 600 241,55	0,00
Oświata i wychowanie	190 541,51	7 220 006,40
Ochrona zdrowia	104,00	237 534,32
Pomoc społeczna	3 356 673,96	3 868 487,90
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	187 029,26	199 852,04
Edukacyjna opieka wychowawcza	153 517,02	471 172,14
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	37 034,84	690 025,54
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	43 060,34	581 663,65
Kultura fizyczna i sport	1 361,81	84 778,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Dochody własne Gminy w 2012 roku po raz kolejny wiązały się w największej mierze z dochodami z podatku od nieruchomości oraz dochodami z podatków pobieranych na podstawie odrębnych ustaw. Obie pozycje wspólnie osiągnęły poziom 61,5% dochodów

własnych. Ogólna struktura wykonania dochodów własnych w 2012 roku przedstawia się następująco:

Tabela 27. Struktura wykonania dochodów własnych w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Kwota w zł
razem	6 449 463,39
dochody podatkowe - podatek rolny	459 139,44
dochody podatkowe - podatek leśny	50 182,41
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	2 524 686,41
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	127 341,27
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	129 778,00
dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	4 025,80
dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	3 303 139,33
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	0,00
wpływy z opłaty skarbowej	19 463,03
dochody z majątku	313 454,26
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	307 093,68
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	46 561,07
Wpływy z opłaty targowej	2 004,00
wpływy z usług	173 494,70
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	2 293 953,74
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	2 210 657,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	83 296,74
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	0,00
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

II.6.3. Dochody na jednego mieszkańca w Gminie Dragacz na tle innych gmin

➤ Dochody na jednego mieszkańca w Gminie Dragacz na tle gmin województwa Kujawsko-Pomorskiego

Dane GUS wskazują, że dochody na 1 mieszkańca w Gminie Dragacz w ostatnich latach pozostawały na znacznie niższym poziomie, niż średnia takich dochodów dla gmin miejsko-wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim. W okresie czterech ostatnich lat wartość dochodów w Gminie pozostawała niższa średnio o ok. 210 zł na 1 mieszkańca. Niemalże za każdym razem niższy od średniego dla gmin miejsko-wiejskich był udział dochodów własnych w ogólnych dochodach Gminy (w roku 2012 o 430, 23 zł). O niekorzystnej pozycji Gminy pod kątem dochodów na mieszkańca świadczy również wartość tego wskaźnika, która jest niższa od średniej dla gmin wiejskich województwa (największa różnica w roku 2012 – o 476,76zł).

Tabela 28. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Dragacz na tle gmin województwa kujawsko-pomorskiego.

Wyszczególnienie	Dochody na 1 mieszkańca	2009	2010	2011	2012
Gminy miejsko-wiejskie	ogółem	2 571,28	2 758,73	2 844,59	3 037,60
	dochody własne	1 052,14	1 170,85	1 219,04	1 326,74
	dochody własne – dochody podatkowe	454,45	463,33	498,37	570,41
Gminy wiejskie	ogółem	2 687,26	2 844,10	2 966,19	3 132,56
	dochody własne	943,21	1 052,38	1 100,86	1 210,53
	dochody własne – dochody podatkowe	400,20	405,64	426,39	486,68
Gmina Dragacz	ogółem	2 467,62	2 745,84	2 502,89	2 655,80
	dochody własne	1 082,98	1 125,40	1 010,94	896,51
	dochody własne – dochody podatkowe	401,72	468,48	430,67	459,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

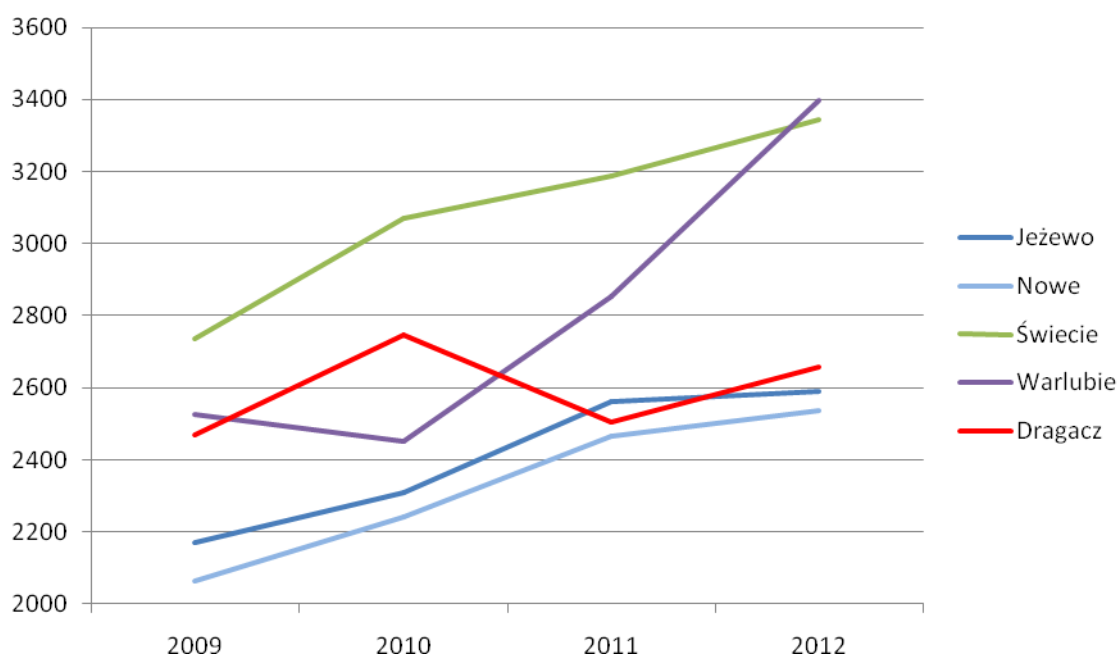
➤ Dochody na jednego mieszkańca w Gminie Dragacz na tle gmin ościennych

Poniższe zestawienia prezentują dochody ogółem na 1 mieszkańca w ostatnich czterech latach w gminach sąsiadujących z Gminą Dragacz. Gmina ta plasuje się pomiędzy gminami Świecie i Warlubie, które mają wyższy dochód na 1 mieszkańca, a gminami Jeżewo i Nowe mającymi niższy dochód na 1 mieszkańca.

Tabela 29. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w latach 2009-2012 w gminie Dragacz na tle gmin ościennych.

Gmina	2009	2010	2011	2012
Jeżewo	2 168,70	2 309,84	2 560,61	2 588,85
Nowe	2 061,77	2 242,66	2 465,76	2 535,56
Świecie	2 736,96	3 069,51	3 189,02	3 342,58
Warlubie	2 525,50	2 449,42	2 853,79	3 398,16
Dragacz	2 467,62	2 745,84	2 502,89	2 655,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Wykres 9. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w latach 2009-2012 w gminie Dragacz na tle gmin ościennych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Przeanalizowano również wskaźniki: dochody własne i dochody własne-podatkowe na 1 mieszkańca Gminy Dragacz oraz gmin z nią sąsiadujących. Podobnie jak w przypadku dochodów ogółem, Gmina plasuje się przeciętnie pod względem wielkości dochodów własnych na jednego mieszkańca, uzyskując na przestrzeni lat średnią wartość 1028,96 zł. W latach 2009-2011 Gmina Dragacz plasowała się tuż za Gminą Świecie. W roku 2012 nastąpił znaczny spadek dochodów własnych na 1 mieszkańca gminy – aż o 405,90zł. Pod względem dochodów własnych podatkowych na 1 mieszkańca, Gmina Dragacz zajmuje drugą pozycję. W latach 2009-2012 dochody własne podatkowe na 1 mieszkańca średnio wynosiły 440zł.

Tabela 30. Dochody własne i własne-podatkowe na 1 mieszkańca w gminie Dragacz na tle gmin ościennych

Gmina	Dochody własne				Dochody własne podatkowe			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Jeżewo	612,48	699,37	880,82	783,16	248,00	243,36	292,59	300,21
Nowe	752,9	779,56	842,01	839,30	361,19	358,81	379,01	394,76
Świecie	1 617,54	1 808,43	1 927,12	1 914,95	748,89	758,97	800,52	865,83
Warlubie	683,49	614,77	957,27	1 363,17	292,69	288,29	312,35	395,91
Dragacz	1 082,98	1 125,40	1 010,94	896,51	401,7	468,48	430,67	459,15

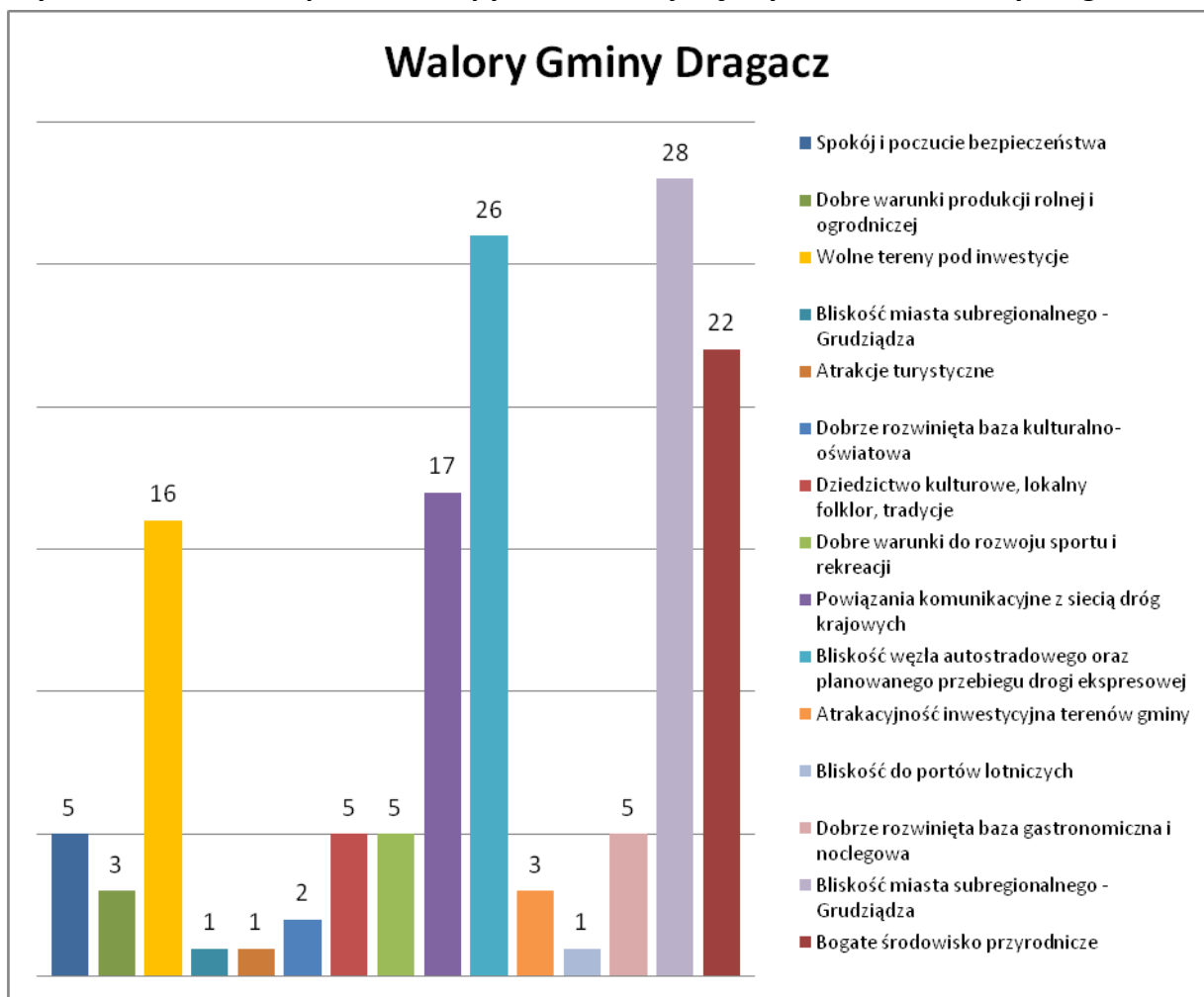
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

III Wyniki badań konsultacyjnych

Na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020” zostały przeprowadzone badania opinii społecznej wśród mieszkańców gminy, mające na celu ich włączenie w proces tworzenia dokumentu oraz poznanie opinii na temat podstawowych walorów gminy, najbardziej newralgicznych problemów, preferowanych kierunków rozwoju oraz pożądanych inwestycji. Przeprowadzone badania opinii społecznej stanowią element konsultacji społecznych na etapie koncepcyjnym powstawania dokumentu.

Za największe walory Gminy Dragacz ankietowani uznali bliskość miasta subregionalnego Grudziądz (20%). Z kolei 18% ankietowanych wskazywało na bliskość węzła autostradowego oraz planowanego przebiegu drogi ekspresowej. Aż 15% respondentów za walor Gminy Dragacz uznało bogate środowisko przyrodnicze.

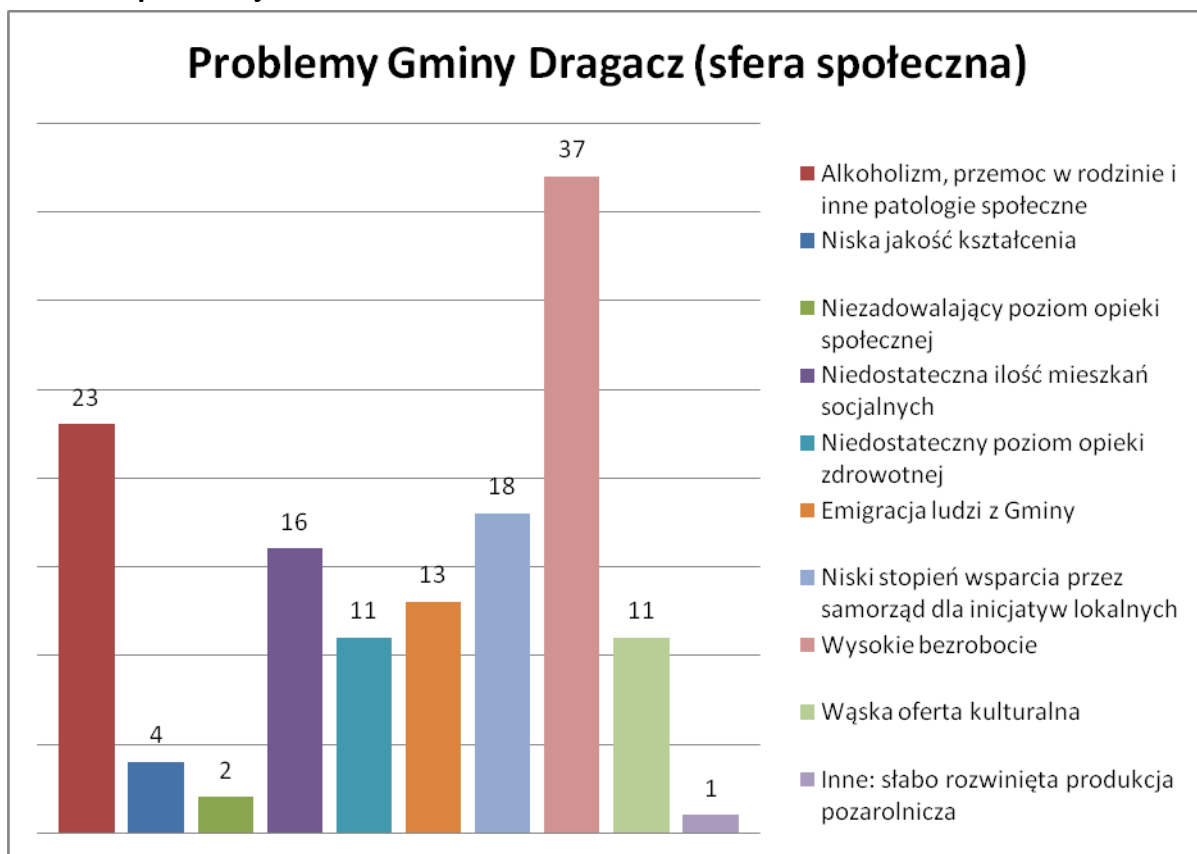
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych walorów Gminy Dragacz

Źródło: Opracowanie własne

Największym problemem Gminy Dragacz w sferze społecznej jest, według jej mieszkańców, wysokie bezrobocie – tak uznało 27% respondentów. Z kolei 17% mieszkańców uznało za największy problem alkoholizm, przemoc w rodzinie i inne patologie. Stosunkowo duża liczba odpowiedzi (13%) wskazywała również na niski stopień wsparcia przez samorząd dla inicjatyw lokalnych

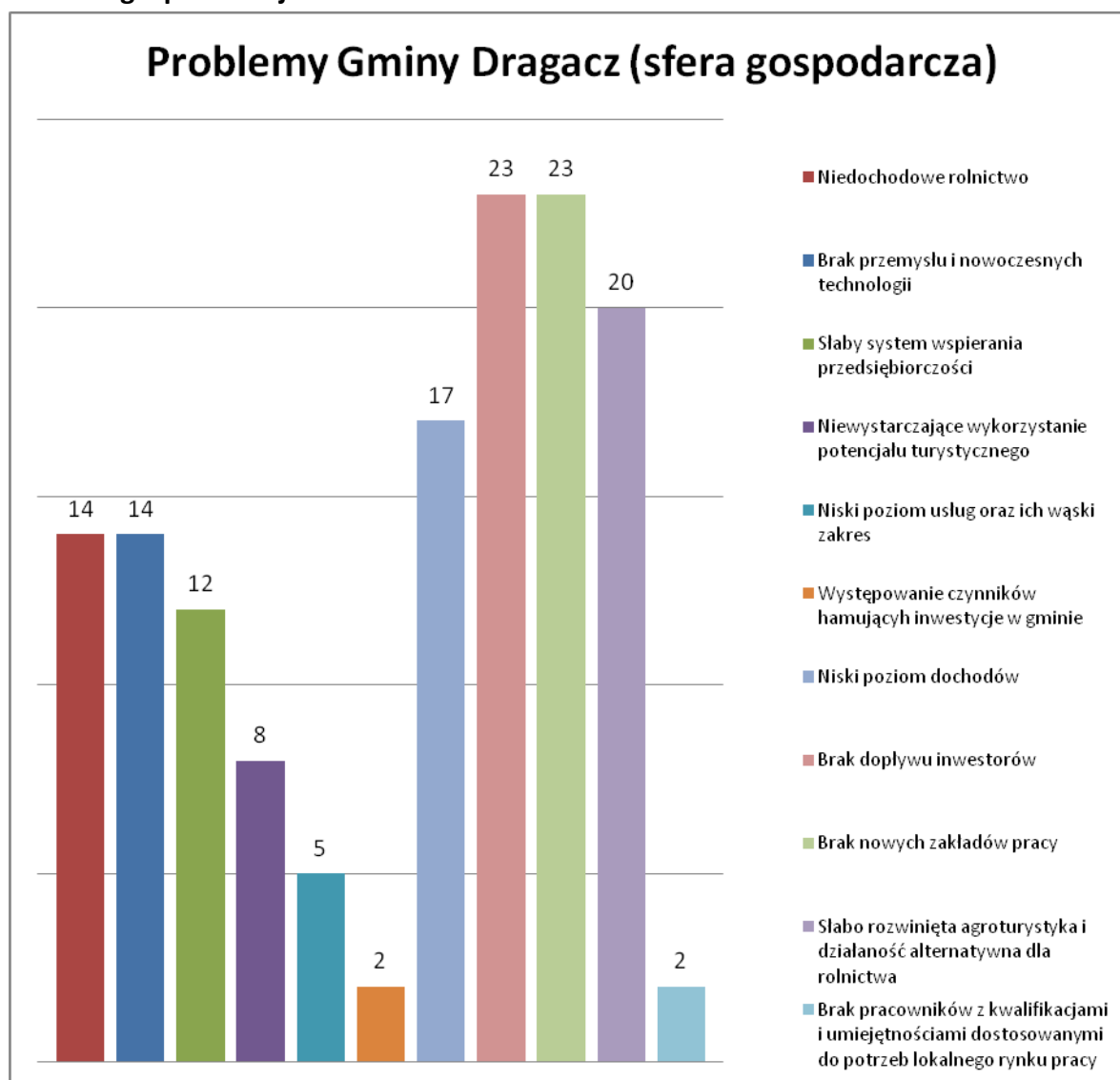
Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze społecznej.

Źródło: Opracowanie własne

Największą bolączką gospodarczą Gminy Dragacz jest, zdaniem jej mieszkańców, brak nowych zakładów pracy oraz brak dopływu inwestorów (tak uznało łącznie 32% ankietowanych). 14% respondentów za problem gospodarczy uważa słabo rozwiniętą agroturystykę i działalność alternatywną dla rolnictwa, natomiast 12% niskie dochody.

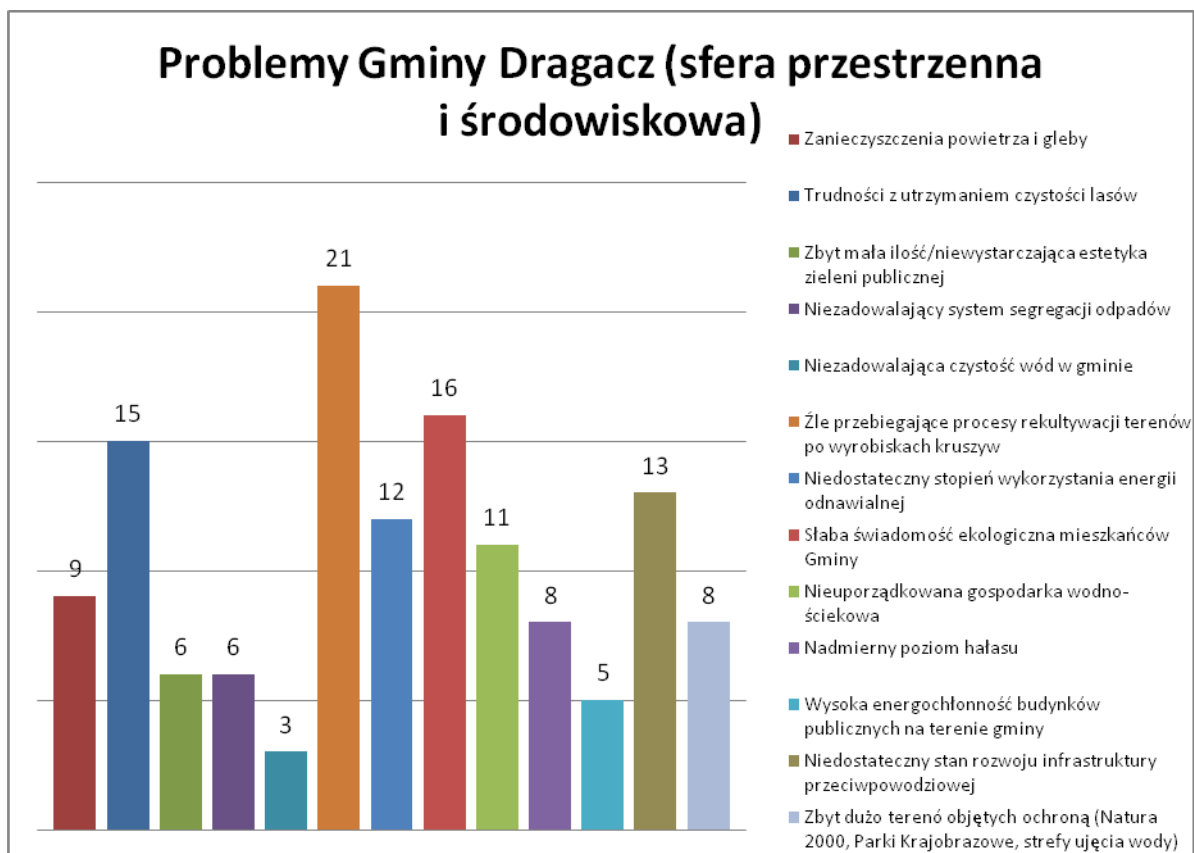
Wykres 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze gospodarczej.

Źródło: Opracowanie własne

Największa polaryzacja opinii mieszkańców gminy na temat nurtujących ją problemów dotyczy sfery przestrzennej i środowiskowej. 16% ankietowanych wskazywało na źle przebiegające procesy rekultywacji terenów po wyrobiskach kruszyw, 12% na słabą świadomość ekologiczną mieszkańców gminy, 11% natomiast na trudności z utrzymaniem czystości lasów.

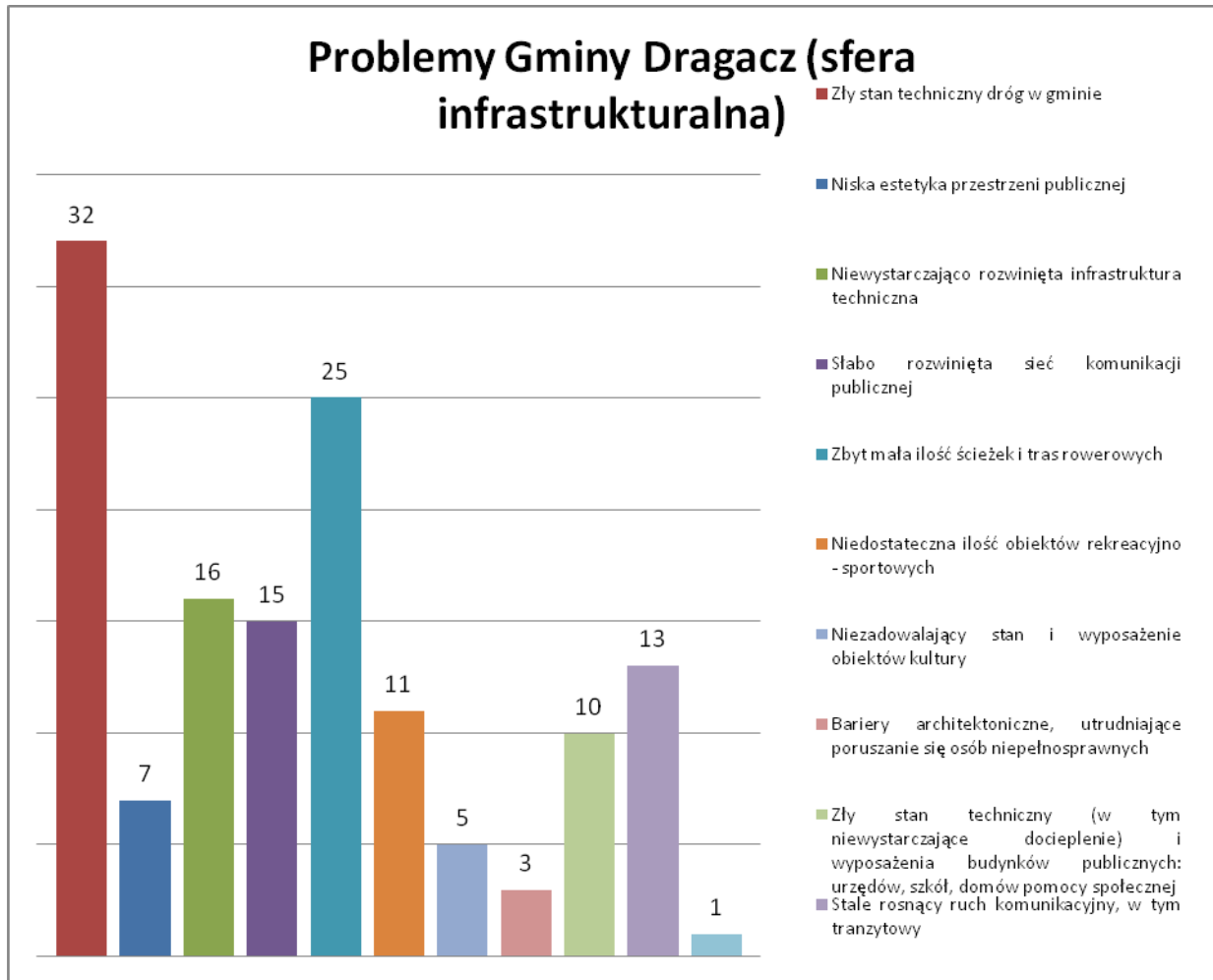
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze przestrzennej i środowiskowej.

Źródło: Opracowanie własne

W sferze infrastrukturalnej kwestiami problematycznymi są według mieszkańców przede wszystkim: zły stan techniczny dróg w gminie (23%), następnie zbyt mała ilość ścieżek i tras rowerowych (18%), niewystarczająca rozwinięta struktura techniczna (12%).

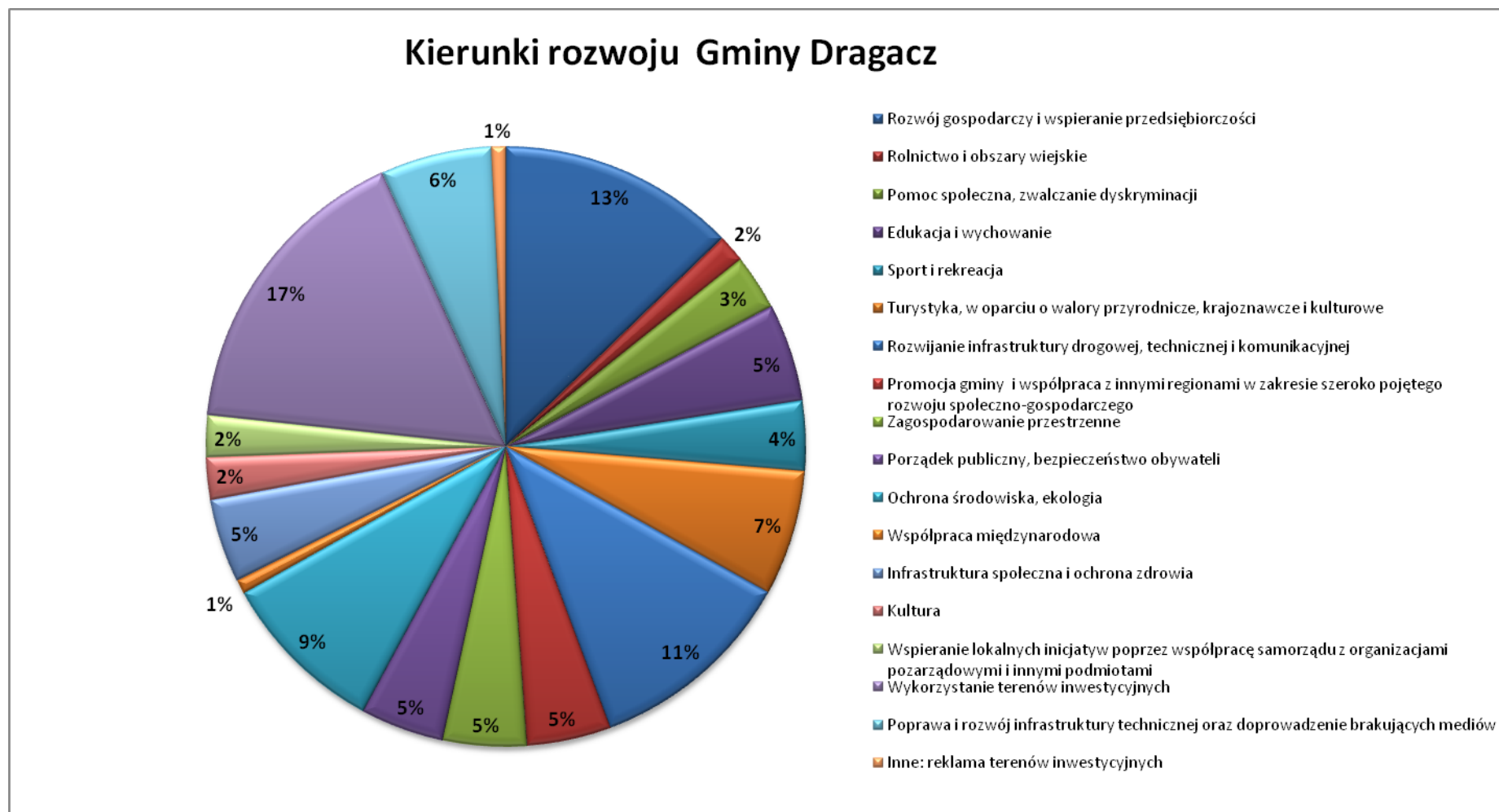
Wykres 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze infrastrukturalnej.

Źródło: Opracowanie własne

Szans rozwojowych dla gminy mieszkańcy upatrują przede wszystkim w wykorzystaniu terenów inwestycyjnych (17% odpowiedzi), rozwoju gospodarczym i wspieraniu przedsiębiorczości (13%) oraz rozwijaniu infrastruktury drogowej, technicznej, komunikacyjnej (11%).

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. kierunków rozwoju Gminy Dragacz.

Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcy gminy zostali również poproszeni o wskazanie najważniejszych, ich zdaniem, inwestycji, które powinny zostać zrealizowane w gminie w czterech sferach: społecznej, gospodarczej, ochrony środowiska i zasobów przyrodniczych, infrastruktury.

Proponowane inwestycje w sferze społecznej najczęściej skupiały się wokół dwóch elementów:

- Rynek pracy – tworzenie nowych miejsc pracy, zwalczania bezrobocia;
- Edukacja – budowa przedszkola oraz budowa placu zabaw.

Dodatkowo mieszkańcy zwracają uwagę na konieczność:

- Pomoc opiekuna społecznego w rodzinach dotkniętych alkoholizmem;
- Organizowanie kursów dla bezrobotnych;
- Budowa mieszkań socjalnych;
- Podniesienie poziomu edukacji.

W sferze gospodarczej zdecydowanie najczęściej pojawiającą się odpowiedzią była budowa ścieżki rowerowej. Poza tym mieszkańcy gminy Dragacz zaproponowali inwestycje polegające na :

- Stworzeniu dogodnych warunków dla rozwoju firm;
- Przyciąganiu kapitału (w tym zagranicznego);
- Polepszenie współpracy z przedsiębiorcami);
- Rozwoju agroturystyki;
- Budowie nowych szlaków turystycznych.

Priorytetowym działaniem w sferze środowiska i zasobów przyrodniczych jest według mieszkańców kwestia zieleni publicznej. Wskazują oni bowiem na konieczność uporządkowania i zagospodarowania terenów gminy Dragacz. Ponadto, w sferze środowiskowej dostrzegają konieczność poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz budowę ścieżek edukacyjnych informujących o zasobach przyrodniczych, zwracając szczególną uwagę na promocję obszarów chronionych.

W przypadku sfery infrastrukturalnej mieszkańcy gminy najczęściej zwracali uwagę na konieczność podniesienia jakości infrastruktury komunikacyjnej poprzez budowę, rozbudowę i modernizację dróg, budowę chodników. Respondenci podkreślali również konieczność podnoszenia jakości infrastruktury wodno-kanalizacyjnej poprzez jej budowę (budowa kanalizacji i wodociągów na terenie całej gminy). Ponadto, wśród pożądanых inwestycji infrastrukturalnych pojawiły się propozycje termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, umieszczenie progów zwalniających przy uliczkach osiedlowych, remont dworca kolejowego w Grupie oraz przystanków kolejowych w Grupie i Dragaczu.

IV ANALIZA SWOT

Zaprezentowana analiza SWOT to metoda diagnozy sytuacji społeczności lokalnej. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów.

Szczegółowo analiza SWOT polega na rozważeniu:

- Sił (**Strengths**) - mocnych stron – czynników wewnętrznie pozytywnych – atutów, które w sposób pozytywny wyróżniają z otoczenia, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających,
- Słabości (**Weaknesses**) - słabych stron – czynników wewnętrznie negatywnych – konsekwencji ograniczeń zasobów, mających negatywny wpływ na rozwój gminy lub utrudniających realizację zamierzeń, obniżających pozycje zarówno w oczach mieszkańców jak i inwestorów zewnętrznych,
- Szans (**Opportunities**) – czynników zewnętrznie pozytywne – zjawisk i tendencji w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane stają się impulsem do rozwoju, cechy makrootoczenia, które sprzyjają rozwojowi gminy,
- Zagrożeń (**Threats**) – czynników zewnętrznie negatywnych – wszystkich czynników zewnętrznych, które postrzegane są jako bariery rozwoju, cechy makrootoczenia, które mogą spowolnić rozwój gminy.

Czynniki usystematyzowane jako mocne i słabe strony Gminy Dragacz traktowane są jako wewnętrzne uwarunkowania gminy, odnoszące się bezpośrednio do zasobów i problemów istniejących na jej obszarze. Szanse i zagrożenia są traktowane jako uwarunkowania zewnętrzne, niezależne, których zaistnienie w otoczeniu gminy może nań oddziaływać.

Poniżej znajdują się wyniki analizy SWOT pogrupowane w czterech sferach funkcjonowania Gminy Dragacz:

I Sfera infrastrukturalna

II Sfera gospodarcza

III Sfera przestrzenno-środowiskowa

IV Sfera społeczna

I SFERA INFRASTRUKTURALNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Sieć dróg wyższego rzędu, w tym przebiegająca przez gminę autostrada A1, drogi krajowe nr 91 i 16 oraz planowana do budowy droga ekspresowa, – Dobre skomunikowanie z portami Trójmiasta i lotniskami w Gdańsku i Bydgoszczy, – Duży stopień zwodociągowania gminy, – Dobry społeczny klimat dla inwestorów, – Dobre warunki do produkcji wysokiej jakości produktów rolnych, – Funkcjonowanie ośrodka dla uchodźców (jedyne na terenie województwa kujawsko-pomorskiego). 	<ul style="list-style-type: none"> – Zły stan techniczny dróg gminnych, – Brak separacji ruchu pieszego od kołowego - brak odpowiedniej liczby chodników i poboczy dla pieszych, – Brak sieci gazowej, – Niedostateczna liczba szlaków rowerowych, – Niski stopień skanalizowania gminy, – Brak budownictwa mieszkaniowego (komunalnego, socjalnego), – Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych, – Zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Planowana budowa drogi ekspresowej S5, – Możliwość wykorzystania przebiegającej przez gminę linii kolejowej Działdowo-Chojnice oraz drogi wodnej E70, stanowiących ważne szlaki transportowe i turystyczne, – Możliwość przygotowania katalogu terenów inwestycyjnych, – Bliskość miasta subregionalnego Grudziądza, – Możliwość uzyskania wsparcia z programów unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niejasność oraz częste zmiany przepisów prawnych, – Wzrost natężenia ruchu środków transportu ciężkiego, – Degradacja infrastruktury drogowej, – Brak środków finansowych na inwestycje infrastrukturalne.

II SFERA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Silne rolnictwo, – Funkcjonowanie i rozwój Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie, – Możliwość udostępnienia terenów pod inwestycje, – Wartościowy potencjał ludzki – uczciwi i rzetelni mieszkańcy, zaangażowani w sprawy gminy i jej rozwoju, – Duża liczba atrakcji turystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki poziom bezrobocia, – Niewystarczająca liczba ofert pracy, – Niedostateczna ilość nowych zakładów pracy – przedsiębiorstw produkcyjnych, – Brak dopływu inwestorów, – Niedostateczna liczba wysoko kwalifikowanej kadry, – Niedostateczny rozwój sektora usług rynkowych, w tym przede wszystkim usług turystycznych; – Niskie dochody społeczeństwa.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Wykorzystanie potencjału dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa, – Rozwój sektora przemysłu drzewnego, – Możliwości zagospodarowania zasobów naturalnych i przestrzeni na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, usługowo-produkcyjne, – Rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczne w regionach atrakcyjnych przyrodniczo, historycznie i kulturowo, – Sprzyjające warunki dla rozwoju agroturystyki, – Uzbrojenie terenów pod inwestycje, – Bardziej efektywna promocja gminy i jej oferty gospodarczej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej w regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Obniżenie krajowych środków finansowych na walkę z bezrobociem, – Niekorzystna sytuacja na rynku pracy, – Trudność w pozyskaniu funduszy zewnętrznych ze względu brak środków własnych stanowiących wkład własny, – Brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności mniejszych gospodarstw rolnych, – Skomplikowane procedury prowadzenia działalności gospodarczej, – Słaba perspektywa rozwoju, – Ubożenie społeczeństwa, – Konkurencja ze strony innych regionów.

III SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Walory przyrodniczo-krajobrazowe, – Czyste środowisko przyrodnicze, – Bogactwo przyrodnicze - pomniki przyrody, m.in. okazałe rozmiary drzew i głązów, – Brak uciążliwego przemysłu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego, – Źle przebiegające procesy rekultywacji terenów po wyrobiskach kruszyw, – Brak ścieżek edukacyjnych informujących o zasobach przyrodniczych, – Słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne, – Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Nacisk Unii Europejskiej na politykę proekologiczną, – Dofinansowanie dla rolnictwa, – Wykorzystanie naturalnych walorów środowiskowych gminy dla rozwoju turystyki i rekreacji, – Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> – Rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego, – Atrakcyjność inwestycyjna gmin ościennych, – Restrykcyjne przepisy prawne w zakresie ochrony środowiska.

IV SFERA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Imprezy cykliczne (dożynki gminne, Dni Dragacza), – Aktywna działalność placówki kulturalnych i kulturalno-oświatowych (ośrodek kultury, biblioteki), – Wykształcona kadra w zakresie oświaty i kultury, – Dodatni przyrost naturalny. 	<ul style="list-style-type: none"> – Postępujące starzenie się społeczeństwa, – Wysoki poziom bezrobocia, – Niska świadomość zdrowotna społeczeństwa, – Duża liczba rodzin objętych systemem pomocy społecznej, – Niedostateczna ilość mieszkań socjalnych, – Nieadekwatna, do potrzeb mieszkańców i turystów, infrastruktura sportowa i rekreacyjna.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwości dofinansowania z funduszy unijnych projektów szkoleniowych, – Promocja dorobku kulturowego i tradycji regionalnych, – Promocja kształcenia ustawicznego, – Możliwość poprawy stanu zdrowia mieszkańców, dzięki poprawie jakości usług medycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Trudności z rozwiązaniem problemów związanych z transformacją ekonomiczną: wzrostem bezrobocia, odpływem młodego pokolenia, osłabienia więzi społecznych, – Obciążenie systemu zdrowia i opieki społecznej będące skutkiem starzenia się społeczeństwa, – Pogarszająca się sytuacja w służbie zdrowia, – Pogarszające się warunki bytowe ludności.

V WIZJA

Dla prawidłowego planowania zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego niezbędne jest określenie wizji rozwoju.

Rozwój Gminy Dragacz będzie realizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, poszanowaniem praw przyrody i rozwojem społecznym. Rozwój ten zakłada podporządkowanie procesów gospodarczych potrzebie zachowania i ochrony środowiska naturalnego.

Wyrażać się ona będzie przede wszystkim poprzez:

- Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do poprawy warunków życia mieszkańców;
- Rozwój gospodarczy poprzez stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju inwestycji, nowoczesne i rozwinięte rolnictwo, wykorzystanie walorów turystycznych oraz agroturystycznych gminy;
- Rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zachowanie ładu przestrzennego;
- Aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.

Realizacja założeń w ramach czterech sfer – gospodarczej, infrastrukturalnej, przestrzenno-środowiskowej i społecznej ma przyczynić się do osiągnięcia pożądanego obrazu Gminy Dragacz w przyszłości, wyartykułowanego w wizji rozwoju. **Wizja** stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na kierunek rozwoju lokalnego na danym terenie. **Wyznacza pożądaną stan docelowy** w określonym momencie w czasie – od roku opracowania strategii do roku 2020, do którego należy dążyć podporządkowując mu wszelkie działania podejmowane na obszarze.

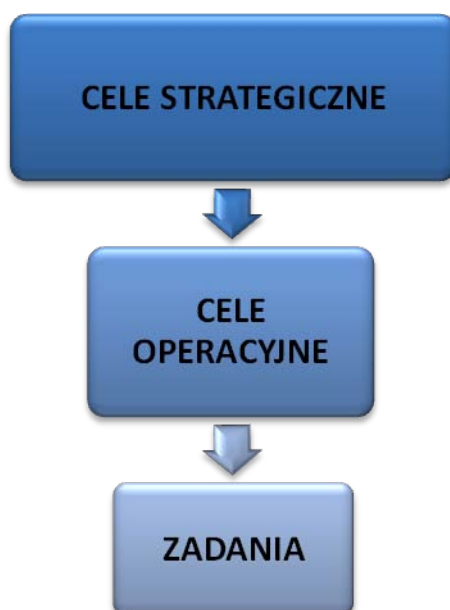
VI PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU

Na podstawie analizy danych zastanych oraz ewaluacji dotychczas obowiązującej Strategii, a także na podstawie konsultacji społecznych, przeprowadzonych z przedstawicielami różnych środowisk oraz w oparciu o dokonaną tematyczną analizę SWOT, wyznaczono cztery strategiczne cele do realizacji na lata 2014-2020. Po wyznaczeniu celów strategicznych (ogólnych), następnym krokiem było ich doprecyzowanie i pogrupowanie na cele operacyjne (szczegółowe), które z kolei przekładają się na zadania (projekty) realizujące Strategię.

Cele strategiczne to ogólnie i szeroko zdiagnozowane kierunki rozwoju gminy, które obejmują dany obszar problemowy bądź dane pole, w których samorząd realizuje swoje działania. Cele strategiczne określa się w oparciu o problemy kluczowe, wynikające z analizy otoczenia zewnętrznego gminy i jej wewnętrznych atutów i słabości. Realizacja celów strategicznych przejawia się głównie w osiąganiu celów operacyjnych, które stanowią uszczegółowienie tych pierwszych.

Cele operacyjne określają kierunki działania gminy bardziej szczegółowo niż cele strategiczne. Mogą przybierać wymiar bardziej lub mniej konkretny, natomiast ukierunkowane są na osiągnięcie wymiernych efektów. Cele operacyjne wskazują konkretne narzędzia działania i realizowane są poprzez podejmowanie konkretnych zadań i projektów.

Zadania odnoszące się do poszczególnych celów operacyjnych są konkretnymi wytycznymi dotyczącymi realizacji wizji Strategii Rozwoju. To najbardziej szczegółowa i konkretna część planu operacyjnego. Niektóre zadania mogą przyczynić się do osiągnięcia więcej niż jednego celu operacyjnego a nawet strategicznego. Większość zadań wskazanych w niniejszej Strategii Rozwoju to zadania należące do prerogatyw gminy, jednakże w katalogu zadań znalazły się i takie, do których realizacji niezbędna jest współpraca Gminy Dragacz z innymi samorządami lub instytucjami czy organizacjami działającymi w przestrzeni gminy.

VI.1. Sfera infrastrukturalna

Rozwój sfery infrastrukturalnej ma kluczowe znaczenie dla podnoszenia atrakcyjności gminy, zarówno w zakresie poprawy jakości życia jej mieszkańców, jak i pod względem inwestycyjnym.

Samorząd lokalny jest animatorem rozwoju lokalnej gospodarki i ponoszenia jakości życia poprzez oferowanie odpowiednio przygotowanej infrastruktury turystycznej. Gmina, dysponując środkami na rozwój i poprawę stanu infrastruktury oraz świadcząc usługi publiczne, może kreować lokalny rynek, dzięki temu pośrednio staje się jednym z największych partnerów oferujących pracę.

W zakresie rozwoju infrastruktury technicznej do najważniejszych zadań gminy należą inwestycje w infrastrukturę drogową. Istotnym problemem sieci dróg na terenie Gminy Dragacz jest niedoinwestowanie w zakresie modernizacji nawierzchni. Zdiagnozowano kilka punktów krytycznych, w ramach których podjęcie inwestycji usprawni lokalny układ komunikacyjny oraz podniesie atrakcyjność inwestycyjną całej gminy.

Do podstawowych zadań gminy, które wyznaczyły cele operacyjne sfery infrastrukturalnej, należą także: budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz sieci wodociągowej. Tego rodzaju infrastruktura ma kluczowe znaczenie w zakresie właściwego zagospodarowania obszarów należących do gminy, a także podnoszenia atrakcyjności osiedleńczej. Niemniej jednak, poza funkcją rozwojową, inwestycje w infrastrukturę kanalizacyjną, wodociągową są konieczne ze względu na potrzebę ich przebudowy czy modernizacji na obszarach, gdzie taka infrastruktura już istnieje.

Rozwój sfery infrastrukturalnej obejmuje także konieczność podjęcia działań przyczyniających się do ożywienia turystyki i rekreacji na terenie Gminy Dragacz. Jest to

możliwe dzięki budowie szlaków turystycznych, nowych placów zabaw, budowie i modernizacji obiektów kultury oraz budowie nowych boisk sportowych.

Do wzrostu atrakcyjności Gminy Dragacz przyczyniłaby się również poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej, w tym ich termomodernizacja. Na zwiększenie atrakcyjności gminy wpływ miałyby również budowa przedszkola.

Z powyższego wstępu wynika, iż wzrost społeczno-gospodarczy Gminy Dragacz będzie możliwy jedynie w przypadku podjęcia różnorodnych działań rozwijających infrastrukturę na jej terenie.

SFERA INFRASTRUKTURALNA

Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do poprawy warunków życia mieszkańców

CEL OPERACYJNY 1:

Poprawa jakości stanu technicznego dróg gminnych i innych połączeń komunikacyjnych

CEL OPERACYJNY 2:

Budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej

CEL OPERACYJNY 3:

Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, oświatowej

CEL OPERACYJNY 4:

Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej

Zadania:

- ✓ Przebudowa i modernizacja dróg gminnych i lokalnych;
- ✓ Wsparcie działań samorządu powiatowego na rzecz modernizacji dróg powiatowych;
- ✓ Budowa i rozbudowa poboczy oraz chodników dla pieszych;
- ✓ Usprawnienie komunikacji publicznej;
- ✓ Budowa oświetlenia ulicznego i oświetlenia osiedli.

Zadania:

- ✓ Zakończenie procesu wodociągowania gminy;
- ✓ Budowa sieci gazowej
- ✓ Zastosowanie innowacyjnych urządzeń melioracyjnych;
- ✓ Modernizacja ujęć wody;
- ✓ Rozbudowa sieci kanalizacyjnej;
- ✓ Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Zadania:

- ✓ Budowa szlaków turystycznych;
- ✓ Budowa placów zabaw;
- ✓ Budowa i modernizacja obiektów kultury, także zabytkowej;
- ✓ Budowa nowych boisk sportowych.

Zadania:

- ✓ Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej;
- ✓ Poprawa stanu technicznego budynków oświatowych,
- ✓ Wsparcie działań w zakresie usuwania azbestu;
- ✓ Budowa nowego przedszkola.
- ✓ Rozbudowa gimnazjum.

VI.2. Sfera gospodarcza

Podejmowanie działań przyczyniających się do rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrostu konkurencyjności gospodarczej gminy przekłada się na poprawę jakości życia jej mieszkańców. Im silniejsze i liczniejsze przedsiębiorstwa funkcjonują na obszarze gminy, tym szczególnie mieszkańcy mają większe szanse na godne warunki życia bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania czy podejmowania pracy za granicą.

Gmina Dragacz to obszar, gdzie kluczową rolę w gospodarce lokalnej odgrywa rolnictwo. Są to jednak w większości niewielkie gospodarstwa, niedostosowane do aktualnych wymogów unijnych i mało efektywne, które najczęściej oferują zatrudnienie jedynie sezonowo. W związku z powyższym konieczne stają się różnego rodzaju szkolenia i spotkania dla lokalnych rolników, mające na celu doradztwo w zakresie możliwości pozyskania dofinansowania unijnego czy przeprowadzenia zmian podnoszących efektywność tego sektora gospodarki.

Uwarunkowania, w jakich funkcjonują przedsiębiorstwa, zależą od szeregu czynników. Rolą samorządu lokalnego jest kreowanie przyjaznego klimatu dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym wprowadzenie lokalnego systemu ulg podatkowych. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest wyjątkowo wrażliwy na oddziaływanie niekorzystnych czynników zewnętrznych oraz zmian zachodzących w ich turbulentnym otoczeniu, w związku z czym uwaga samorządu powinna być skupiona szczególnie na wspomnianym sektorze. Wielu małych i średnich przedsiębiorców nie jest w stanie samodzielnie w wystarczającym stopniu wykorzystywać pojawiających się okazji.

Istotnym wsparciem dla lokalnych przedsiębiorstw jest przekazywanie informacji o możliwościach pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania, w tym dotacji unijnych. Okazuje się bowiem, iż jedynie niewielka grupa przedsiębiorców stara się o wsparcie, a głównym powodem tej sytuacji jest niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości pozyskania dofinansowania, a także blokada w postaci ogromu formalności, które potencjalny beneficjent pomocy musi wypełnić. Dlatego też szansą na rozwój gospodarczy mogą okazać się różnorodne szkolenia i spotkania dla lokalnych przedsiębiorców, przekazujące rzetelne informacje na temat pojawiających się konkursów, wymaganej dokumentacji aplikacyjnej czy formalności do spełnienia. Takie spotkania i szkolenia mogą być prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu. Na rozwój gospodarczy Gminy Dragacz duży wpływ może mieć również intensyfikacja współpracy z innymi gminami oraz z Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie.

Rozwój gospodarczy na terenie Gminy Dragacz będzie się opierać także o potencjał turystyczny obszaru, w tym wykorzystanie jego korzystnego położenia oraz promocję obiektów cennych kulturowo, jak chaty mennonickie. Należy zatem zaplanować działania przyczyniające się do rozwoju turystyki w gminie, w tym agroturystyki oraz różnych form turystyki kwalifikowanej oraz budować nowe szlaki handlowe.

SFERA GOSPODARCZA

Rozwój gospodarczy poprzez stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania, unowocześnianie rolnictwa oraz wykorzystanie walorów turystycznych i agroturystycznych gminy

CEL OPERACYJNY 1:

Wzrost poziomu atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Zadania:

- ✓ Zwiększenie oferty usług na terenie gminy;
- ✓ Uzbrojenie przyszłych terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną;
- ✓ Przygotowanie organizacyjne gminy do obsługi przedsiębiorców lokalnych i zagranicznych.

CEL OPERACYJNY 2:

Wzmocnienie działań na rzecz promocji gospodarczej gminy

Zadania:

- ✓ Przygotowanie programu ulg i zwolnień podatkowych;
- ✓ Organizacja szkoleń i spotkań dotyczących możliwości pozyskania środków finansowych na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej;
- ✓ Intensyfikacja współpracy z innymi gminami;
- ✓ Intensyfikacja współpracy z Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie.

CEL OPERACYJNY 3:

Rozwój nowoczesnego rolnictwa

Zadania:

- ✓ Doradztwo dla rolników w zakresie podnoszenia efektywności działalności rolniczej i dostosowania jej do wymogów unijnych;
- ✓ Promocja produkcji ekologicznej;
- ✓ Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu przetwórczego wspierającego przede wszystkim rolnictwo lokalne.

CEL OPERACYJNY 4:

Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy

Zadania:

- ✓ Rozwój agroturystyki;
- ✓ Promocja obiektów cennych kulturowo;
- ✓ Rozwój różnych form turystyki kwalifikowanej
- ✓ Tworzenie nowych szlaków turystycznych.

VI.3. Sfera przestrzenno-środowiskowa

Rozwój w sferze przestrzenno-środowiskowej opiera się głównie na realizowaniu zadań gminnych z poszanowaniem i racjonalnym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych.

Poszanowanie i rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej wyraża się w ochronie powietrza atmosferycznego, w tym propagowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Jednym z najbardziej istotnych zadań w tym zakresie powinna być zmiana systemów ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej.

Edukacja ekologiczna to kolejne przedsięwzięcie zawierające się w rozwoju sfery przestrzenno-środowiskowej. Przejawia się ona w formowaniu wiedzy, a także rozwijaniu wrażliwości oraz chęci działania na rzecz kształtowania i ochrony środowiska. Aktualnie narasta konieczność przewartościowania postaw społecznych względem przyrody. Dlatego też istotną rolę w tym zakresie powinien spełniać spójny system edukacji i wychowania środowiskowego, nie tylko dzieci i młodzieży, ale także osób dorosłych.

W zakresie rozwoju przestrzennego należy podjąć kroki przyczyniające się do kompleksowego i zaplanowanego zagospodarowania terenu gminy oraz zapewnieniu ładu przestrzennego na obszarze gminy. Cel ten może być osiągnięty poprzez usprawnienie procesów rekultywacji po wyrobiskach kruszyw oraz rozwój sektora przemysłu drzewnego.

Z uwagi na korzystne położenie geograficzne Gminy Dragacz, szansą dla samorządu jest również promocja walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy oraz wykorzystanie tego faktu dla podnoszenia atrakcyjności jego terenów.

SFERA PRZESTRZENNO- ŚRODOWISKOWA

Zrównoważony rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zachowanie ładu przestrzennego

CEL OPERACYJNY 1:

Wdrożenie systemu edukacji ekologicznej mieszkańców, we współpracy z Nadleśnictwem Dąbrowa

CEL OPERACYJNY 2:

Promocja walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy

CEL OPERACYJNY 3:

Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o właściwe zagospodarowanie terenu i wykorzystanie zasobów przyrody

CEL OPERACYJNY 4:

Ochrona powietrza atmosferycznego

Zadania:

- ✓ Organizacja imprez promujących ekologiczny tryb życia na co dzień;
- ✓ Tworzenie ścieżek i szlaków ekologicznych wraz z tablicami informującymi o bogactwie fauny i flory na terenie gminy;
- ✓ Opracowanie programu szkoleniowego dla dzieci i młodzieży dotyczącego walorów przyrodniczych gminy.

Zadania:

- ✓ Stworzenie programu promującego zasoby przyrodnicze i kulturowe gminy (m.in. alei dębowej w miejscowości Wielkie Stwolno, pomników przyrody, kultury mennonickiej).

Zadania:

- ✓ Rozwój sektora przemysłu drzewnego;
- ✓ Usprawnienie procesów rekultywacji po wyrobiskach kruszyw – wdrożenie planu zagospodarowania przestrzennego;
- ✓ Ochrona wód podziemnych w zakresie zadań własnych Gminy, wskazanych w odrębnych przepisach.

Zadania:

- ✓ Zmiana systemów ogrzewania w obiektach użyteczności publicznej;
- ✓ Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.

VI.4. Sfera społeczna

Szeroko rozumiany rozwój społeczny przekłada się bezpośrednio na poprawę jakości życia mieszkańców gminy. Priorytetowe znaczenie w tym zakresie posiadają zagadnienia związane z aktywizacją rynku pracy, podnoszeniem jakości kształcenia i wyrównywania szans rozwojowych młodego pokolenia, poprawą jakości świadczonej opieki zdrowotnej i społecznej, a także zapobieganiem patologiom i wykluczeniu społecznemu oraz zwiększeniem oferty kulturalnej dla mieszkańców.

Problem bezrobocia dotyczy – z różnym natężeniem – większości gmin w regionie. W Gminie Dragacz udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym na koniec grudnia 2012 r. wyniósł 13,8%. Wobec powyższego ważne staje się podejmowanie i kontynuowanie kompleksowych działań aktywizujących rynek pracy, w tym organizowanie szkoleń i kursów oferujących przekwalifikowanie zawodowe osób bezrobotnych lub zagrożonych utratą pracy. Sprawdzone narzędzie jest także krzewienie postaw przedsiębiorczych, czyli wsparcie procesu samozatrudnienia oraz pomoc osobom zakładającym własną działalność gospodarczą.

Gmina Dragacz boryka się z problemem stosunkowo dużej liczby rodzin dotkniętych patologiami społecznymi. Instytucje tworzące gminną politykę społeczną w głównej mierze powinny opierać się na działaniach profilaktycznych, bowiem zapobieganie problemom i ich rozwiązywanie na wczesnym etapie pozwoli ograniczyć negatywne ich efekty (marginalizacja i wykluczenie społeczne). Obok profilaktyki ważne jest także rozwijanie takich instrumentów reagowania, które przynosić będą pożądane efekty w przypadku wystąpienia u rodzin i osób trudnych sytuacji, którym nie są oni w stanie samodzielnie przeciwdziałać.

Do zwiększenia atrakcyjności Gminy Dragacz przyczyniłoby się również wzbogacenie oferty Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu oraz zakup nowych książek do gminnej biblioteki. Problemem zauważalnym w gminie jest niski stopień integracji społecznej. Pomóc przezwyciężyć ten problem mogą m.in. świetlice wiejskie czy inne tego typu formy wspólnego spędzania czasu wolnego.

SFERA SPOŁECZNA

Aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.

CEL OPERACYJNY 1:

Podjęcie działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia na terenie gminy

Zadania:

- ✓ Organizowanie kursów doszkalających dla bezrobotnych;
- ✓ Wspieranie nowych inwestycji, małych i średnich przedsiębiorstw;
- ✓ Wspieranie kształcenia młodzieży i dzieci poprzez zdobywanie umiejętności praktycznych.

CEL OPERACYJNY 2:

Poprawa opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej

Zadania:

- ✓ Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług medycznych;
- ✓ Zwiększenie ilości mieszkań socjalnych;
- ✓ Usprawnienie funkcjonowania pomocy społecznej w gminie.

CEL OPERACYJNY 3:

Podjęcie działań na rzecz pomocy rodzinom dotkniętym alkoholizmem lub innymi patologiami społecznymi

Zadania:

- ✓ Pomoc rodzinom dotkniętym patologiami społecznymi;
- ✓ Wspieranie organizacji prowadzących terapię osób dotkniętych patologią;
- ✓ Propagowanie pozytywnych wzorców społecznych.

CEL OPERACYJNY 4:

Zwiększenie oferty kulturalnej dla mieszkańców gminy

Zadania:

- ✓ Wzbogacenie oferty Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu;
- ✓ Zakup nowych książek do bibliotek gminnych;
- ✓ Adaptacja niewykorzystanych budynków na ośrodki kultury.

VII ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Cele strategiczne i operacyjne określone w Strategii Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 pokrywają się z celami przedstawionymi w dokumentach strategicznych wyższego rzędu. Zgodność tę przeanalizowano na podstawie następujących dokumentów:

- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013;
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2007-2020;
- Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2007-2013 wraz z projektem na lata 2014-2020.

VIII MECHANIZM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII

VIII.1 Wdrażanie

Zaplanowanie mechanizmu wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju jest konieczne dla sprawnego i zgodnego z założeniami wielokierunkowego rozwoju gminy. Samo posiadanie Strategii Rozwoju nie gwarantuje bowiem odniesienia sukcesu. Aby strategia mogła przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest konsekwentne czuwanie nad jej realizacją. Wdrażanie postanowień strategii wymaga starannego określenia uwarunkowań organizacyjnych oraz wprowadzenia odpowiednich systemów monitorowania procesu realizacji.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Dragacz polega w głównej mierze na systematycznym planowaniu i przeprowadzaniu zadań, których cele będą zbieżne z celami dokumentu strategicznego, a tym samym będą się przyczyniać do realizacji misji oraz do osiągnięcia wizji Gminy Dragacz.

Narzędziami służącymi wdrożeniu Strategii Rozwoju będą coroczne budżety, wieloletnie plany finansowe oraz aktualnie obowiązujące i wprowadzone w przyszłości dokumenty programowe.

Wdrażanie Strategii Rozwoju jest procesem ciągłym i często nie kończy się z okresem upłynięcia czasu obowiązywania dokumentu. Pełne osiągnięcie założonych celów nie jest bowiem możliwe w okresie 10-letnim, na jaki sporządzana jest strategia, jednakże poprzez realizowanie zaplanowanych zadań strategicznych samorząd zbliża się do osiągnięcia pożądanego stanu.

Proces wdrażania Strategii Rozwoju często wiąże się także z koniecznością jej aktualizacji, jeżeli zajdą okoliczności, które powodują zmianę pewnych założeń lub niemożność ich spełnienia.

W związku z powyższym system wdrażania Strategii Rozwoju powinien zawierać następujące elementy:

- przygotowanie propozycji przedsięwzięć (wniosków inwestycyjnych) wynikających z zadań zwartych w Strategii, a następnie ich zebranie i przedstawienie Radzie Gminy;
- przedyskutowanie przez Radę Gminy zaproponowanych do realizacji przedsięwzięć i poddanie ich ocenie według przyjętych kryteriów;
- uwzględnienie przewidzianych na kolejny rok zadań / inwestycji i ujęcie ich w planowanym budżecie;
- sprawozdanie z realizacji przedsięwzięć zawartych w Strategii Rozwoju, przedkładane Radzie Gminy nie rzadziej niż raz na dwa lata;

- aktualizację Strategii Rozwoju, jeżeli znajdą okoliczności wymagające dostosowania do dokumentu do nowych okoliczności.

VIII.2. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Strategii Rozwoju to proces ciągły, polegający na kontrolowaniu jej realizacji, ocenie stopnia uzyskanych efektów społecznych i gospodarczych, wynikających z przeprowadzenia zadań zawartych w Strategii. Aby dokument o charakterze strategicznym był efektywnie wdrażany, wymagana jest kontrola procesu jego realizacji. Pomiar i kontrola działań strategicznych w gminie powinna być odpowiedzią na dwie znaczące kwestie: czy Strategia Rozwoju jest rzeczywiście realizowana i czy przynosi zamierzone skutki, rozumiane jako wypełnienie celów operacyjnych i celów strategicznych dokumentu.

Zasadniczą przesłanką monitoringu Strategii Rozwoju, a jednocześnie podstawą jego skutecznego wdrażania jest reagowanie na ujawniające się różnice pomiędzy założeniami a rzeczywistością, w związku z czym Strategia jest dokumentem otwartym, umożliwiającym wprowadzenie zapisów wynikających ze zmieniających się warunków.

Monitoring realizacji Strategii Rozwoju opiera się na dwóch zasadniczych funkcjach: sprawdzającej i korygującej.

- funkcja sprawdzająca – przejawia się w systematycznym zestawianiu zaplanowanych zadań w stosunku do faktycznie realizowanych przedsięwzięć, a także na wskazywaniu zadań niemożliwych do wykonania wraz z podaniem przyczyn takiej sytuacji;
- funkcja korygująca – służy wprowadzeniu zmian lub poprawek do zapisów Strategii Rozwoju, które są konieczne ze względu na zmianę istotnych okoliczności, których nie można było przewidzieć w fazie konstruowania dokumentu. Korekta może również wynikać z faktu przyjęcia niewłaściwych założeń.

Monitoring Strategii Rozwoju umożliwia:

- bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych zadań,
- wypełnianie celów operacyjnych i celów strategicznych,
- planowanie ewentualnych zmian procesu realizacji Strategii,
- dokonywanie bieżących korekt i poprawek,
- uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów,
- informowanie społeczności lokalnej o postępie procesu realizacji Strategii Rozwoju.

Monitoring Strategii Rozwoju opiera się na założeniu, iż uchwalenie dokumentu planistycznego stanowi etap inicjujący właściwe poczynania strategiczne w aspekcie rozwoju

gminy, nie natomiast koniec tych prac. Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Dragacz jest zatem dopiero początkiem działalności strategicznej na okres najbliższych 10 lat.

Nadzór nad realizacją Strategii Rozwoju będzie się odbywał w trzech kierunkach:

- 1) aktualizacja danych diagnozujących gminę – sporządzając diagnozę i raport stanu obecnego w Gminie Dragacz posłużono się danymi głównie z 2012 roku, a także – dla celów porównawczych – z danymi z lat poprzednich. W celu efektywnego wykorzystania opracowanych zestawień należy aktualizować istniejące dane. Jest to zasadniczy element monitoringu Strategii, dający możliwość obserwacji dynamiki zmian zachodzących w poszczególnych dziedzinach funkcjonowania oraz dostrzegania kształtujących się trendów;
- 2) nadzór nad realizacją przyjętych celów operacyjnych oraz analiza i ocena interwencji na poziomie celów strategicznych – sformułowanie głównych problemów w gminie w oparciu o wnioski z diagnozy stanu obecnego, a następnie trafne określenie celów rozwojowych, reagujących na sytuację problemową, pozwala utrzymywać właściwy tor rozwoju Gminy Dragacz. Tego typu nadzór pozwala na realizację działań zmierzających we wskazanym, założonym w Strategii kierunku. W czasie realizacji założeń strategicznych należy mieć na uwadze, aby sformułowana wizja oraz cele operacyjne miały swe odzwierciedlenie w planowanych konkretnych zadaniach i ich efektywnym wdrażaniu;
- 3) nadzór nad zasadnością utrzymania lub modyfikacja wyznaczonych celów i działań strategicznych – decyzja o ewentualnej zmianie celów operacyjnych czy strategicznych zależy przede wszystkim od tzw. luki efektywności, czyli różnicy pomiędzy wyznaczonymi kierunkami rozwoju a wynikami wdrażania zamierzonych celów. Jeżeli pojawia się rozbieżność pomiędzy planami a realiami, wówczas należy skorygować priorytety rozwojowe czy odnoszące się do nich zadania.

W nawiązaniu do powyższych analiz można przyjąć, iż monitorowanie procesu wdrażania Strategii Rozwoju, nadzór nad realizacją zadań oraz ewentualną modyfikację założeń strategicznych można ogólnie nazwać ewaluacją strategii rozwoju.

Ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy Dragacz będzie opierała się na trzech rodzajach ocen:

- **ocena przed realizacją działań** (ewaluacja *ex ante*) – ewaluację tę stosuje się przy ocenie sytuacji wyjściowej. Ewaluacja *ex ante* odpowiada na pytanie, czy i w jaki sposób strategia wpłynie na grupy docelowe, i jak przyczyni się do poprawy sytuacji w gminie;
- **ocena w trakcie realizacji działań** (ewaluacja *ex tempore*) – odpowiada na pytanie, czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania zmierzają w wytyczonym kierunku;

- **ocena po zrealizowaniu działań** (ewaluacja *ex post*) – ocena długoterminowego wpływu strategii na grupy docelowe – ewaluacja ta odpowiada na pytanie, czy efekty wynikłe z zastosowania strategii są trwałe.

Ewaluacja wymusza jednak opracowanie szeregu wskaźników agregujących na poziomie strategicznym wyniki działań podejmowanych na rzecz rozwoju Gminy Dragacz w ramach opracowanej Strategii.

Stopień realizacji przedsięwzięć mierzony wskaźnikami może wpływać na modyfikację przyjmowanych w następnych latach działań i celów. Wskaźniki te będą wykorzystywane przy opracowaniu sprawozdań z realizacji planów strategicznych.

Poniżej przedstawiono przykładowe wskaźniki, które mogą posłużyć do badania realizacji określonych zadań i wytyczonych celów. Wskaźniki te przyporządkowano poszczególnym celom operacyjnym, a wyznaczono je w oparciu o zadanie, które mają poszczególne cele operacyjne realizować.

SFERA INFRASTRUKTURALNA	
Cel operacyjny	Wskaźniki realizacji celów i zadań strategii
Poprawa jakości stanu technicznego dróg gminnych i innych połączeń komunikacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Długość przebudowanych / zmodernizowanych dróg gminnych; • Długość wybudowanych dróg gminnych; • Liczba wybudowanych obiektów infrastruktury drogowej, poprawiających bezpieczeństwo uczestników ruchu; • Liczba nowych punktów świetlnych; • Długość wybudowanych ciągów pieszych.
Budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz sieci wodociągowej	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej; • Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej; • Długość przebudowanej / zmodernizowanej sieci wodociągowej; • Liczba przebudowanych / zmodernizowanych stacji ujęć wody; • Liczba wybudowanych kolektorów ściekowych / sanitarnych; • Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków; • Objętość zutylizowanych odpadów ściekowych.
Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, oświatowej	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanych szlaków turystycznych; • Liczba wybudowanych placów zabaw; • Liczba wybudowanych boisk sportowych;
Poprawa stanu technicznego budynków	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji;

użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość energii zaoszczędzonej w wyniku realizacji działań termomodernizacyjnych; • Liczba wybudowanych przedszkoli.
SFERA GOSPODARCZA	
Cel operacyjny	Wskaźniki realizacji celów i zadań strategii
Wzrost poziomu atrakcyjności inwestycyjnej gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowych inwestycji na terenie gminy; • Liczba utworzonych obiektów infrastruktury okołobiznesowej; • Liczba godzin kursów doszkalających dla pracowników gminy w zakresie obsługi przedsiębiorców lokalnych i zagranicznych.
Wzmocnienie działań na rzecz promocji gospodarczej gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przedsiębiorstw objętych lokalnym systemem ulg podatkowych; • Liczba godzin szkoleń dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej; • Liczba godzin szkoleń dla przedsiębiorców zainteresowanych pozyskaniem zewnętrznych środków finansowych; • Liczba godzin doradztwa dla rolników w zakresie podnoszenia efektywności działalności rolniczej; • Liczba spotkań z władzami gmin ościennych; • Liczba spotkań z przedstawicielami Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie.
Rozwój nowoczesnego rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rolników objętych doradztwem; • Liczba akcji promocyjnych dotyczących ekologicznego rolnictwa; • Liczba lokalnych gospodarstw rolnych objętych nowoczesną bazą produkcyjną.
Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowopowstałych punktów świadczących usługi turystyczne; • Liczba zarejestrowanych gospodarstw agroturystycznych; • Liczba turystów odwiedzających gminę; • Liczba wybudowanych obiektów stanowiących bazę rozwoju turystyki kwalifikowanej; • Długość nowo wybudowanych szlaków turystycznych.
SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	
Cel operacyjny	Wskaźniki realizacji celów i zadań strategii
Wdrożenie systemu edukacji ekologicznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba akcji o charakterze ekologicznym, przeprowadzonych na terenie gminy; • Liczba godzin przeprowadzonych zajęć szkolnych z zakresu

	<p>edukacji ekologicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba ścieżek z zakresu edukacji ekologicznej, stworzonych na terenie gminy.
Wykorzystanie walorów krajobrazowych gminy w celu podwyższenia atrakcyjności gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba akcji promujących walory przyrodnicze gminy;
Realizacja działań przyczyniających się do zagospodarowania terenu i zachowania ładu przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia zrehabilitowanego terenu po wyrobiskach kruszyw; • Liczba nowo powstałych przedsiębiorstw z sektora przemysłu drzewnego.
Ochrona powietrza atmosferycznego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków użyteczności publicznej z nową instalacją grzewczą; • Ilość zaoszczędzonej energii; • Liczba przeprowadzonych przedsięwzięć z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
SFERA SPOŁECZNA	
Cel operacyjny	Wskaźniki realizacji celów i zadań strategii
Podjęcie działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia na terenie gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba kursów doszkalających dla bezrobotnych; • Liczba nowych inwestycji na terenie gminy- małych i dużych przedsiębiorstw; • Liczba punktów konsultacyjnych utworzonych na potrzeby wspierania przedsiębiorczości;
Poprawa opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, którym udzielono specjalistycznych usług medycznych; • Liczba mieszkań socjalnych.
Podjęcie działań na rzecz pomocy rodzinom dotkniętym alkoholizmem lub innymi patologiami	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rodzin objętych monitoringiem środowisk patologicznych; • Liczba godzin przeprowadzonych zajęć w szkołach w zakresie profilaktyki uzależnień.
Zwiększenie oferty kulturalnej dla mieszkańców gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przebudowanych / zmodernizowanych placówek kulturalno – oświatowych na terenie gminy; • Liczba książek zakupionych do bibliotek; • Liczba wybudowanych / przebudowanych placówek kulturowych.

SPIS TABEL

Tabela 1. Dane demograficzne dotyczące gmin wiejskich Powiatu Świeckiego.	14
Tabela 2. Liczba ludności miejscowości wiejskich należących do Gminy Dragacz.	16
Tabela 3. Ludność gminy Dragacz według wieku w latach 2009-2012	17
Tabela 4. Ruch naturalny w gminie Dragacz według płci w latach 2008-2012 r.	18
Tabela 5. Ruch migracyjny w Gminie Dragacz w latach 2008-2012.	20
Tabela 6. Porównanie wskaźników na tle powiatu i województwa.	20
Tabela 7. Stopa bezrobocia w Powiecie Świeckim na tle województwa i kraju w %.	22
Tabela 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej licznie osób w wieku produkcyjnym w gminach Powiatu Świeckiego	23
Tabela 9. Struktura bezrobotnych w Gminie Dragacz.	24
Tabela 10. Struktura własnościowa podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w Gminie Dragacz w latach 2008 -2012.....	26
Tabela 11. Charakterystyka podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Dragacz.	28
Tabela 12. Liczba uczniów w gminie Dragacz w poszczególnych szkołach (dane na koniec września każdego roku).....	29
Tabela 13. Prognozowana liczba uczniów w gminie Dragacz (dane na koniec września każdego roku).....	29
Tabela 14. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Dragacz dla szkół podstawowych i gimnazjów [%].....	30
Tabela 15. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów.	30
Tabela 16. Dane dotyczące korzystających z pomocy i wsparcia dla Gminy Dragacz	33
Tabela 17. Powody udzielenia pomocy i wsparcia.	33
Tabela 18. Wykaz dróg na terenie Gminy Dragacz.....	35
Tabela 19. Zestawienie dróg powiatowych zbiorczych na terenie Gminy Dragacz.....	35
Tabela 20. Charakterystyka gospodarki wodno – kanalizacyjnej w Gminie Dragacz w latach 2008- 2012.....	37
Tabela 21. Czynne ujęcia wody z pozwoleniami wodno- prawnymi na terenie Gminy Dragacz	38
Tabela 22. Charakterystyka gospodarki odpadami w Gminie Dragacz	38
Tabela 23. Dochody gminy Dragacz w latach 2010-2012 w zł	41
Tabela 24. Wydatki gminy Dragacz w latach 2009-2012 w zł	43
Tabela 25. Wydatki gminy Dragacz według działów w ostatnich latach w zł.....	44
Tabela 26. Dochody i wydatki gminy Dragacz w 2012 r. według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł	45
Tabela 27. Struktura wykonania dochodów własnych w 2012 roku.....	46
Tabela 28. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Dragacz na tle gmin województwa kujawsko-pomorskiego.....	47
Tabela 29. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w latach 2009-2012 w gminie Dragacz na tle gmin ościennych...	48
Tabela 30. Dochody własne i własne-podatkowe na 1 mieszkańca w gminie Dragacz na tle gmin ościennych..	49

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Ludność Gminy Dragacz ogółem w okresie 2003 – 2012.	13
Wykres 2. Dynamika zmian ludności w Gminie Dragacz w okresie 2003 – 2012.....	13
Wykres 3. Procentowy rozkład mieszkańców na terenie Gminy Dragacz wg miejscowości – stan na 31.07.2013 rok.	15
Wykres 4. Udział grup wiekowych w strukturze społecznej Gminy Dragacz w okresie 2007 – 2012	17
Wykres 5. Ruch naturalny w Gminie Dragacz w latach 2008 – 2012.	19
Wykres 6. Stopa bezrobocia w Powiecie Świeckim na tle województwa i kraju w %.	23
Wykres 7. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009 – 2012.....	26
Wykres 8. Wybrane pozycje dochodów własnych gminy Dragacz w latach 2009- 2012 w złotych.	41
Wykres 9. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w latach 2009-2012 w gminie Dragacz na tle gmin ościennych. ..	48
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych walorów Gminy Dragacz	50
Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze społecznej.51	
Wykres 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze gospodarczej.	52
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze przestrzennej i środowiskowej.	53

Wykres 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. największych problemów Gminy Dragacz w sferze infrastrukturalnej.	54
Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie dot. kierunków rozwoju Gminy Dragacz.	55

SPIS MAP

Mapa 1. Położenie gminy Dragacz na tle Powiatu Świeckiego.	8
---	---